

ANNIE BESANT - MOČ MIŠLJENJA

MOČ MIŠLJENJA

ANNIE BESANT

teozofija v sloveniji

Annie Besant

MOČ MIŠLJENJA

Naslov izvirnika: Thought Power, its Control and Culture

Izvirnik izdal: The Theosophical Publishing House, 1901

Druga elektronska izdaja

Prevod, prelom in izdal: Anton Rozman

Lektoriral: Marko Klasinc

Slika na naslovnici: Nicholas Roerich - Ashram - © Nicholas Roerich Museum

Leto izdaje: Ljubljana, 2022

Publikacija je brezplačna

Avtorske pravice: © Teozofija v Sloveniji 2021

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v

Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID: 102137091

ISBN: 978-961-6561-26-6 (PDF)

MOČ MIŠLJENJA

ANNIE BESANT

teozofija v sloveniji

Vsebina	Stran
<i>Predgovor</i>	5
<i>Uvod</i>	6
<i>Ustvarjalec utvare</i>	17
<i>Prenos misli</i>	26
<i>Nastanek mišljenja</i>	31
<i>Spomin</i>	37
<i>Razvoj mišljenja</i>	44
<i>Koncentracija</i>	53
<i>Ovire pri doseganju zbranosti</i>	63
<i>Krepitev moči mišljenja</i>	71
<i>Nudenje pomoči z mišljenjem</i>	81
<i>Zaključek</i>	87

Predgovor

Namen te knjižice je ponuditi študentu pomoč pri raziskovanju lastne narave, in sicer njene umske razsežnosti. Če bo osvojil v njej predstavljena načela, bo lažje vzpostavil sodelovanje z naravo v podporo svoji lastni evoluciji in povečal svoje mentalne zmožnosti veliko hitreje kot je to mogoče, dokler pogojev svoje rasti ne pozna.

Nepoučenemu bralcu bi lahko uvod nemara povzročil nekaj preglavic, zato ga bo ob prvem branju morda preskočil. Vendar pa je slednji nujno potreben za razumevanje odnosa razuma do drugih delov človeške narave in do zunanjega sveta. Kdor skuša slediti življenjskemu vodilu “spoznaj samega sebe”, se ne bi smel izogniti temu manjšemu miselnemu naporu in pričakovati, da bo že pripravljena miselna hrana sama padla z neba v leno nastavljena usta. Če bo ta knjižica pomagala vsaj kakšnemu resnemu študentu, da bo z njeno pomočjo lažje premagoval težave na svoji poti, tedaj bo njen namen dosežen.

Annie Besant

Uvod

Vrednost znanja se meri po tem, koliko zmore prečistiti in oplemenititi življenje. Zato skuša vsak resen študent teoretična spoznanja, ki si jih je pridobil med študijem teozofije, nameniti razvoju lastnega značaja in za pomoč soljudem. Prav potreba takšnih študentov je razlog za nastanek te knjižice, v upanju, da bodo z razumevanjem narave svojega razuma pre-mišljeno vzgajali tisto, kar je v njem dobrega, ter opuščali, kar je slabega. Kajti vse naše čutenje, ki nas sili k pravilnemu življenju, je na pol izgubljeno, če nas pri našem ravnanju ne razsvetljuje tudi bistra luč razuma. Tako kot slepec, ki se vse dokler ne pade v jarek, ne zaveda, da je zašel s poti, tako lahko zaide s poti pravilnega življenja in konča v jarku škodljivega delovanja tudi Ego¹, zaslepljen zaradi neznanja. Avidja² – odsotnost znanja – dejansko predstavlja prvi korak na poti iz enosti v ločenost, in samo z njenim zmanj-

¹ Ego - je latinska beseda, ki pomeni "Jaz". V teozofski literaturi je to človekova zavest o "jaz sem jaz" ali občutenje "jaz-stva". Ezoterična filozofija ločuje med obstojem dveh egov v človeku, med smrtnim ali osebnim ter višjim, božanskim ali neosebnim, pri čemer prvega opredeljuje kot "osebnost", drugega pa kot "individualnost", ter prvega zapisuje z malo, drugega pa z veliko začetnico.

² Avidja (Avidya, sanskrt) – a (ne, brez), vidja (znanje) torej, neznanje, ki izhaja iz utvare, ki jo ustvarjajo čuti.

ševanjem se zmanjšuje tudi ločenost, vse dokler povsem izgine in se ponovno ne vzpostavi večni mir.

Jaz kot poznavalec

Preučevanje človeške narave razlikuje med človekom in njegovimi nosilci, telesi, ki jih uporablja, med živim Jazom³ in njegovimi oblačili, v katera se odeva. Ne glede na to, kako različne so lahko oblike njegovega izražanja, manifestiranja, ko deluje skozi različne vrste materije, ter z njihovo pomočjo, pa Jaz ostaja samo eden. Seveda je res, da v najširšem pogledu obstaja le en Jaz, da so Jazi, ki so resnični ljudje, podobno kot žarki sonca žarki najvišjega Jaza, in da lahko vsak Jaz šepeta: "Jaz sem On." Toda za naš sedanji namen obravnave posameznega žarka lahko ugotovimo, da v njegovi ločenosti lahko prepoznamo tudi njegovo izvorno povezanost, pa čeprav jo njegove oblike prikrivajo. Zavest je enota, zato naše delitve nastajajo le zaradi potreb študija ali pa zaradi utvar, ki so posledica omejenosti naše moči zaznavanja s pomočjo organov, skozi katere zavest deluje v nižjih svetovih. Dejstvo, da izrazi Jaza ločeno izhajajo iz njegovih treh vidikov, vedenja, hotenja in delovanja – iz katerih ločeno izhajajo misli, želje in dejanja – nam ne sme prikriti drugega dejstva, in sicer, da ne obstaja nikakršna delitev substance; celoviti Jaz ve, celoviti Jaz hoče, celoviti Jaz deluje. In niti njegove funkcije niso nikoli povsem ločene. Ko ve, tedaj tudi deluje in hoče. Ko deluje, tudi ve in hoče. Ko hoče, tudi deluje in ve. Posamezna funkcija prevlada, včasih do te mere, da ostali dve povsem zastre. A tudi v najbolj siloviti koncentraciji vedenja – najbolj ločeni od treh – je vedno prisotno tudi latentno polnjenje z energijo in latentno hotenje, kar lahko ob pozorni analizi tudi vselej zaznamo.

To troje smo poimenovali "trije vidiki Jaza". Za lažje razumevanje še kratka razlaga. Ko je Jaz miren, se izraža skozi vidik vedenja in je sposoben prevzeti

³ Jaz (Self, angleško) – pisan z veliko začetnico je torej človekov neosebni ali božanski Jaz. V teozofskem smislu gre za moč, ki nadzira in povezuje sile ali energije z materialnimi prvinami v sestavljeno celoto, za čisto duhovno enoto, ki je v svojem bistvu božanska in ista v vsakem človeku (moškem in ženski) na svetu.

podobo česarkoli. Ko je Jaz zbran in namerava nekaj spremeniti, se pojavi vidik volje, hotenja. Ko Jaz v prisotnosti kakšnega predmeta uporabi energijo za vzpostavitev stika z njim, tedaj izraža vidik delovanja. Tako vidimo, da se Jaz ne deli na troje ali da bi se kot troje združeval ali povezoval v eno, temveč da obstaja kot ena sama nedeljiva celota, ki se izraža, manifestira na troje različnih načinov.

Temeljno pojmovanje Jaza lahko najpreprosteje razložimo z njegovim poimenovanjem. Jaz je tisto zavestno, čuteče Eno, ki vedno obstaja in v vsakem od nas prepoznavna samega sebe kot obstoječe. Nihče ne more o samem sebi razmišljati kot o nečem, kar ne obstaja, ali se o samem sebi v zavesti opredeliti kot “jaz ne obstajam”. Kot je o tem dejal Bhagavan Das: “Jaz je nepogrešljivi temelj življenja.” ... Ali z besedami Vachaspati Mishre v njegovem komentarju (Bhamati) Šankaračarjeve *Shariraka Bhashye*: “Nihče ne dvomi, ali ‘obstajam’ ali ‘ne obstajam’” (*The Science of Emotions – Znanost o čustvih*, str. 20). Samopotrditvev “jaz obstajam” se nahaja pred vsem ostalim, nad in onstran vseh dokazov. Nobenega dokaza ne potrebuje za svoj obstoj, z nobenim dokazom njegovega obstoja ni mogoče zanikati. Oboje, dokazovanje in izpodbijanje odkrijeta v “jaz obstajam” nerazčlenjeno čutenje o samem obstoju, ko ni mogoče izjaviti ničesar drugega kot le to, ali ga je več ali manj. “Mene je več” je izraz radosti, “mene je manj” izraz trpljenja.

Med opazovanjem tega “jaz obstajam” lahko odkrijemo, da se izraža na tri različne načine: (a) kot notranji odsev Ne-jaza, VEDENJE, koren misli; (b) kot notranja zbranost, VOLJA, koren želja; (c) kot širjenje navzven, ENERGIJA, koren dejanj. Torej kot “jaz vem” oziroma “jaz mislim”, kot “jaz hočem” oziroma “jaz želim”, kot “jaz uporabljam energijo” oziroma “jaz delujem”. To so tri potrditve nedeljivega Jaza, tega “jaz obstajam”. Vsak izraz lahko uvrstimo v katero izmed teh treh kategorij, kajti Jaz se v naših svetovih izraža le na te tri načine. Tako kot vse barve izhajajo iz treh osnovnih barv, tako tudi številni izrazi Jaza izhajajo iz volje, energije in vedenja. Jaz kot tisti, ki izraža voljo, energijo in vedenje, je Eno v večnosti,

hkrati pa koren individualnosti v času in prostoru. Mi bomo sedaj Jaz preučevali v njegovem vidiku mišljenja, Jaz kot poznavalec.

Ne-Jaz kot poznano

Jaz, čigar “narava je znanje”, odseva v sebi veliko število oblik. Skozi izkušnje spoznava, da znotraj njih in skoznje ne more vedeti, delovati in hoteti. Spoznava, da se te oblike ne podrejajo njegovemu nadzoru. To ugotovi že tedaj, ko se zave prve oblike in poskusov, da bi jo (zmotno, pa vendar nujno) poistovetil s samim seboj. On ve, toda one ne mislijo. On hoče, one pa ne kažejo nobene želje. On uporablja energijo, v njih pa ni nobenega gibanja v odziv. Znotraj njih ne more izjavljati “jaz vem”, “jaz delujem”, “jaz hočem”. Tako jih nazadnje prepozna kot neke druge jaze, v mineralnih, rastlinskih, živalskih, človeških in nadčloveških oblikah, ki jih poimenuje s skupnim imenom ne-jaz. Kajti razume jih kot tisto, v čemer njega samega kot ločenega Jaza ni, v čemer on ne ve, v čemer ne deluje in ne izraža svoje volje. Zato si na zastavljeno vprašanje: “kaj je ne-Jaz?” odgovarja takole: “Vse, v čemer Jaz ne vem, ne izražam svoje volje, ne delujem.”

In čeprav nato v nadaljnji analizi odkrije, da so vsi ti nosilci, drug za drugim – razen morda tiste najbolj prefinjene plasti, ki ga vzpostavlja kot Jaz – deli ne-Jaza, da so predmeti spoznavanja, da so poznano in ne sam poznavalec, pa je na ravni vsakdanjega delovanja njegov odgovor pravilen. Kajti dejansko nikdar ne more te najbolj prefinjene plasti, ki ga vzpostavlja kot ločeni Jaz, spoznati kot nekaj ločenega od sebe. Njena prisotnost je namreč za obstoj te ločenosti nujna. Poznati jo kot ne-Jaz, bi pomenilo izliti se v Vse.

Poznavanje

Da bi Jaz lahko postal poznavalec in ne-Jaz poznano, se mora med njima vzpostaviti določen odnos. Ne-Jaz mora vplivati na Jaz in Jaz mora vplivati

na ne-Jaz. Med obema mora steči vzajemna izmenjava. Poznavanje je odnos med Jazom in ne-Jazom, in narava tega odnosa mora postati naslednji korak pri raziskovanju našega vprašanja. Vendar pa šele potem, ko bomo jasno dojeli, da je poznavanje odnos. Kajti zanj je značilna dvojnost, zavestnost Jaza in prepoznavanje ne-Jaza. In za doseganje znanja je nujna prisotnost teh dveh.

Poznavalec, poznano, poznavanje – prav to troje v enem moramo razumeti, da bi lahko moč mišljenja uporabili pravilno, za pomoč svetu. V skladu z zahodnim izrazoslovjem je um subjekt, ki pozna; objekt je tisto, kar je poznano; odnos med njima je poznavanje. Doumeti moramo naravo poznavalca in naravo tega, kar je poznano, ter naravo njunega odnosa in to, kako se ta poraja. Ko bomo to razumeli, bomo dejansko sposobni, da svetu okoli sebe priskočimo na pomoč kot njegovi pomočniki in rešitelji. Kajti to je resničen cilj modrosti, da vsa razvneta od ljubezni povzdigne svet iz bede v znanje, v katerem za večno izgine vsa bolečina. To je tudi cilj našega študija, kajti prav je zapisano v knjigah naroda z najzgodnejšo, a še vedno najglobljo, najbolj prefinjeno psihologijo, da je cilj filozofije vzpostaviti stanje brez bolečine. Zaradi tega poznavalec misli; zaradi tega nenehno išče znanje. Končni cilj filozofije je doseči stanje brez bolečine, in ne gre za resnično modrost, če ta ne vodi do končnega MIRU.

Narava mišljenja

Naravo mišljenja lahko preučujemo z dveh zornih kotov: s tistega zavesti, ki je znanje, in s tistega oblike, preko katere se doseže znanje in katere dovzetnost za spreminjanje omogoča doseganje znanja. Ta možnost je v filozofiji vodila do dveh skrajnosti, ki se jima moramo izogniti, kajti obe zapostavljata po eno stran izraženega življenja. Prva obravnava vsako stvar kot zavest in zapostavi bistvo oblike, da pogojuje zavest, jo omogoča. Druga pa obravnava vsako stvar kot obliko in zapostavi dejstvo, da oblika lahko obstaja samo zaradi življenja, ki ji vdihuje dušo. Oblika in življenje, materija

in duh, nosilec in zavest, so nedeljivi vidiki TEGA, v čemer obstajata obe, TEGA, ki ni ne zavest in ne njen nosilec, temveč KOREN obeh. Filozofija, ki skuša vse razložiti z oblikami in zapostavlja življenje, naleti na težave, ki jih je popolnoma nesposobna rešiti. Filozofija, ki skuša vse razložiti z življenjem in zapostavlja oblike, se znajde med stenami brez vrat in oken, ki jih ni sposobna preplezati. Tako lahko sklenemo, da so zavest in njeni nosilci, življenje in oblika, duh in materija, začasni izrazi dveh vidikov enega samega brezpogojnega obstoja. Ta ni poznan, razen tedaj, ko se izraža kot korenski duh – (ki ga hindujci imenujejo *pratjagatman*⁴) abstraktno Bivanje, abstraktni Logos – izvor vseh posameznih jazov, in kot korenska materija (*mulaprakriti*⁵), iz katere izhajajo vse oblike. Vselej ko se odvije manifestacija, korenski duh rodi trojno zavest, in korenska materija trojno materijo. Za vsem tem je ena sama realnost, ki je pogojena zavest nikdar ne more spoznati. Cvet ne vidi korenine, iz katere raste, pa vendar črpa iz nje celotno svoje življenje in brez nje ne more obstajati.

Za Jaz kot poznavalca je značilno, da znotraj sebe odseva ne-Jaz. Enako kot občutljiva plošča, ki sprejema žarke svetlobe, ki se odbijajo s predmetov. Žarki povzročijo spremembe v materialu, na katerega padejo, pri čemer ustvarijo podobe predmetov, s katerih so se odbili. Tak odnos do vsega zunanjega ustvari v svojem vidiku vedenja tudi Jaz. Njegov nosilec predstavlja področje, kjer od ne-Jaza sprejema odsevajoče žarke Enega Jaza. To povzroči, da se na površju tega področja pojavijo podobe, ki so odsev tega, kar ni on sam. Na začetnih stopnjah svoje zavesti poznavalec samih stvari ne pozna. Pozna le podobe, ki jih je na odzivnem ovoju njegovega nosilca ustvarilo delovanje ne-Jaza, zgolj slike zunanjega sveta. Zato so um, ki je nosilec Jaza kot poznavalca, primerjali z zrcalom, ki kaže podobe vsega, kar

⁴ Pratjagatman (Pratyagatman, sanskrt) – *pratyak* (notranji), *atman* (jaz), je po eni strani isto kot dživa ali duhovna monada, po drugi strani pa isto kot Logos.

⁵ Mulaprakriti (sanskrt) – *mula* (koren), *prakriti* (narava) dobesedno pomeni “koren narave” ali materije. Nediferencirana kozmična materija, nemanifestiran vzrok in substanca vsega bivanja.

je postavljeno pred njega. Mi ne poznamo samih stvari, ampak le učinek, ki ga te proizvedejo v naši zavesti. V umu se torej ne nahajajo predmeti, temveč le njihove podobe. Tako kot pri zrcalu, ki daje vtis, da se predmeti nahajajo v njem, dejansko vidimo le navidezne predmete, le podobe. Vidimo le utvare, ki jih povzročajo žarki svetlobe zaradi odsevanja od predmetov, in ne samih predmetov. Zato tudi sam um v svojem poznavanju zunanjega vesolja pozna le utvarne podobe, ne pa samih stvari.

Te podobe, ki se oblikujejo v nosilcu, poznavalec zazna kot predmete, pri čemer je to zaznavanje njegovo poustvarjanje teh predmetov v njemu samem. Torej, primerjava z zrcalom in raba besede “odsevanje” lahko zavajata, kajti mentalna podoba je poustvaritev predmeta, in ne njegov odsev. Materija uma se dejansko oblikuje po podobi predstavljenega ji predmeta, in prav to podobo poustvari poznavalec. Ko se tako naravna na podobo nekega zunanjega predmeta, tedaj pravimo, da ta predmet pozna. Toda v primeru, ki ga obravnavamo, poznavalec samega predmeta ne pozna, ampak pozna le podobo, ki jo je ta predmet proizvedel v njegovem nosilcu. Razlog, zakaj ta podoba ni povsem zvesta poustvaritev predmeta, pa bomo obravnavali v naslednjem poglavju.

“Vendar pa,” bi lahko vprašali, “ali bo vedno tako? Ali ne bomo nikoli poznali stvari samih po sebi?” To je vprašanje, ki nas pripelje do bistvene razlike med zavestjo in med materijo, v kateri zavest deluje. S tem pa pridemo tudi do odgovora na to naravno vprašanje človeškega uma. Ko skozi neko dolgo evolucijo zavest razvije moč, da znotraj sebe poustvari vse, kar obstaja izven nje, tedaj ovoj iz materije, znotraj katerega je delovala, odpade, in zavest, ki je znanje, začne istovetiti svoj Jaz z vsemi Jazi, med katerimi se je razvijala. Tedaj vidi kot ne-Jaz le materijo, ki je podobno posamično povezana z vsemi drugimi Jazi. To je “Dan bodi z nami”, združitev, ki je zmagoslavje evolucije, ko zavest spozna samo sebe in druge, in pozna druge kot samo sebe. Skozi to enakost narave se doseže popolno znanje. Tedaj Jaz spozna tisto čudovito stanje, v katerem se istovetenje ne preneha in se

spomin ne izgubi, a se konča ločenost, tako da poznavalec, poznavanje in poznano postanejo eno.

Ta čudežna narava Jaza, ki se sedaj v nas razvija s pomočjo znanja, je tisto, kar moramo preučevati, da bi lahko doumeli naravo mišljenja. In nujno je, da jasno prepoznamo utvaro, zato da bi jo lahko uporabili, da bi jo presegli. Preučimo torej sedaj, na kakšen način se vzpostavi poznavanje – odnos med Poznavalcem in poznanim – kar nas bo popeljalo k jasnejšemu vpogledu v naravo mišljenja.

Veriga poznavalec, poznavanje in poznano

Obstaja beseda, vibracija, ki postaja vse bolj ključna tudi v zahodni znanosti, tako kot je že lep čas v vzhodni. Koren vsega je gibanje. Življenje je gibanje, zavest je gibanje. In to gibanje, ki vpliva na materijo, je vibracija. Eno, Vse⁶, si zamišljamo kot nespremenljivo, bodisi kot absolutno gibanje ali kot negibnost, kajti v Enem relativno gibanje ne more obstajati. Le ko nastopi diferenciacija, ali delitev, lahko mislimo na to, kar imenujemo gibanje, ki je sprememba kraja v zaporedju časa. Ko Eno postane mnogi, se pojavi gibanje. Če je to ritmično, pravilno, tedaj obstaja zdravje, zavestnost, življenje. Če je brez ritma in nepravilno, tedaj obstaja bolezen, nezavednost, smrt. Kajti življenje in smrt sta dvojčka, porojena iz gibanja, ki je manifestacija.

Ko Eno postane mnogi, se nujno pojavi gibanje. Kajti, ko se vseprisotnost pojavi kot ločeni delci, jo mora zastopati neskončno gibanje, ali, z drugimi besedami, mora postati njen odsev oziroma podoba v materiji. Bistvo materije je ločenost, tako kot je bistvo duha povezanost. In ko se kot par pojavita v Enem, kot smetana in mleko, se kot odsev vseprisotnosti tega Enega v mnogoterosti materije pojavi nenehno in neskončno gibanje.

⁶ Eno, Vse – si lahko predstavljamo kot “absolutno”, kot tisto, ki “ni relativno”. Metafizično je to tisto, kar obstaja neodvisno od kateregakoli drugega vzroka ter je zato nepogojeno in nespoznavno. Je stanje, v katerega naj bi se povrnilo vesolje v obdobju velike pralaye, v obdobju velikega kozmičnega počitka.

Absolutno gibanje – prisotnost vsake gibajoče se enote v vsaki točki prostora in v vsakem trenutku časa – je istovetno počitku. Kajti to je le počitek, na katerega gledamo s stališča materije, namesto s stališča duha. S stališča duha vselej obstaja Eno, iz zornega kota materije pa vselej mnogi.

To neskončno gibanje se pojavi kot ritmično gibanje, vibracije v materiji, ki ga izraža. Pri tem se vsak dživa⁷, ali ločena enota zavesti, od vseh ostalih dživ ločuje z obdajajočo steno materije. (V angleščini ne obstaja, kakor tudi ne v slovenščini, primerna beseda za “ločeno enoto zavesti” – medtem ko se pomen besed “duh” in “duša” v različnih šolah mišljenja lahko zelo razlikuje. Zato bom namesto dolge zveze “ločena enota zavesti” tvegala uporabo naziva dživa.) Vsak dživa se nato utelesi, ali odene v številna oblačila iz materije. Ko ta oblačila iz materije vibrirajo, sporočajo svoje vibracije materiji, ki jih obdaja. Takšna materija postane sredstvo prenosa teh vibracij navzven in tako prenaša vibracijsko spodbudo oblačilom, ki obdajajo nekega drugega dživo, s čimer ga spodbudi, da vibrira enako kot prvi dživa. Iz takšnega niza vibracij – ki so se pričele v enem od dživ, nastale v telesu, ki ga obdaja, ter bile s pomočjo tega telesa prenesene v prostor in od tu naprej do drugega telesa, ter zatem do džive, katerega to telo obdaja – nastane veriga vibracij, ki omogoča, da se džive medsebojno spoznavajo. Drugi dživa spozna prvega, ker ga poustvari znotraj sebe samega, in tako izkuša tisto, kar izkuša prvi. Vendar obstaja določena razlika. Kajti naš drugi dživa je pred prejeto spodbudo prvega džive že dosegel določeno stanje vibriranja. Zato ne sledi preprosto ponavljanje te spodbude, ampak za kombinacijo njegovega lastnega izvornega gibanja s tistim, ki mu je vsiljeno od zunaj. Zato to ne gre za popolno poustvarjanje. Podobnost je sicer čedalje večja in večja, toda vse dokler obstajajo oblačila, istovetnosti ni mogoče doseči.

⁷ Dživa (Jiva, sanskrt) je sanskrska beseda, ki pomeni *živo* bitje, in je sinonim za teozofsko besedo *monada*, individualno dušo – za življenjski princip v materialnem telesu.

⁸ Eter (Ether, angleščina) – v fiziki in astronomiji je to hipotetični medij, ki naj bi prežemal celotno vesolje in preko katerega naj bi se prenašala zvok in svetloba.

Na takšno zaporedje vibracijskih dejanj v naravi pogosto naletimo. Plamen predstavlja središče določenega vibracijskega delovanja v etru⁸, ki ga imenujemo toplota. Te vibracije oziroma toplotni valovi v okoliškem etru sprožijo podobne valove, ti pa v etru znotraj kosa železa, ki leži v bližini. Tako delci železa zavibrirajo pod vplivom njihove spodbude, zaradi česar železo postane toplo in tudi samo vir toplote. Na enak način prehaja nek niz vibracij z enega džive na drugega, tako da so vsa bitja povezana s to mrežo zavesti.

Torej, v fizični naravi lahko naletimo na različne razpone vibracij, imenovane svetloba, toplota, elektrika, zvok in tako naprej. Vendar pa so vsi iste narave, vsi predstavljajo način gibanja v etru (zvok je prav tako zlasti etrska vibracija), razlikujejo se le po stopnji hitrosti in po značaju valov.

Misli, želje in dejanja, dejavni izrazi znanja, volje in energije v materiji, so vsi iste narave. Vsi so sestavljeni iz vibracij, vendar pa se zaradi njihovega različnega značaja razlikujejo po svoji pojavnosti. Obstaja nek niz vibracij v posebni vrsti materije in s posebnim značajem, ki jih imenujemo vibracije misli. O nekem drugem nizu vibracij govorimo kot o vibracijah želja, o nekem tretjem pa kot o vibracijah delovanja. Ta poimenovanja opisujejo določena dejstva v naravi. Obstaja posebna oblika etra, katerega vibracije vplivajo na naše oči. To gibanje imenujemo svetloba. Obstaja tudi nek precej bolj prefinjen eter, katerega vibracije zaznava um oziroma se nanje odziva. In to gibanje imenujemo mišljenje. Obdani smo z materijo različne gostote, in to različno gibanje znotraj nje poimenujemo glede na to, kateri organi naših gostih ali prefinjenih teles se odzovejo na njegovo delovanje. Tako "svetloba" imenujemo gibanje, ki deluje na oko, "mišljenje" pa gibanje, ki deluje na drug organ, na um. "Videnje" se odvije tedaj, kadar vzvalovi svetlobni eter med nekim predmetom in našim očesom. "Mišljenje" se odvija tedaj, ko med nekim predmetom in našim umom vzvalovi mišljenjski eter. Prvo ni nič bolj ne manj skrivnostno od drugega.

Med obravnavo uma bomo videli, da je preoblikovanje njegovega gradiva posledica vpliva miselnih valov in da pri konkretnem mišljenju vedno znova

izkušamo izvirne vtise od zunaj. Poznavalec deluje v okviru teh vibracij, in vse, na kar se lahko odzove, to je, vse, kar lahko poustvari, je znanje. Mi-sel je poustvaritev znotraj uma poznavalca tega, kar ni poznavalec, kar ni Jaz. Je slika, ki nastane zaradi kombinacije valujočih gibanj, dobesedno podoba. Kadar nek del ne-Jaza vibrira, in se poznavalec s svojo vibracijo odzove, ta del postane znan. Materija, ki vibrira med njima, omogoča poznavanje ker vzpostavlja njun medsebojni stik. Tako se vzpostavi in ohranja veriga poznavalec, poznano, poznavanje.

Ustvarjalec utvare

“Ko doseže ravnodušnost ob tem, kar zaznava, mora učenec poiskati radžo čutov, tvorca misli, tistega, ki prebuja utvaro.”

“Um je veliki morilec realnosti.”

Tako je zapisano v enem od odlomkov, ki jih je prevedla H. P. Blavatsky iz *Knjige zlatih pravil*,⁹ čudovite pesnitve v prozi, s čimer je svetu poklonila enega svojih najbolj izbranih daril. Ni bolj natančnega označitve uma kot “ustvarjalec utvare”.

Um¹⁰ ni poznavalec, zato bi morali med njima vselej jasno razlikovati. Pogosta zmeda in težave, ki begajo študenta, se porajajo zato, ker študent ne razlikuje med njim, ki pozna, in umom, ki je orodje za doseganje poznavanja. To je tako, kot če ne bi razlikovali med kiparjem in njegovim dletom.

⁹ Knjiga zlatih pravil – Prevod teh pravil je H. P. Blavatsky objavila pod naslovom *Glas tišine*.

¹⁰ Um - (*Manas*, sanskrt) - *Manas* je princip (peti princip v sedmerni delitvi človeka) in obenem entiteta, individualnost ali Ego. Človeški Ego je *manasa-putra* ali sin *mahata*, nakopičenja božanskih in duhovnih inteligenc našega vesolja. Ko se poveže s telesom, postane njegova narava dvojna. Višji *Manas* je reinkarnirajoči se Ego. Nižji *manas* pa človekova zmožnost mišljenja, ki ga vodijo zemeljske in živalske želje ter strasti.

Um je v temelju dvojen in materialen. Sestavljen je iz ovoja fine materije, ki ga imenujemo kavzalno telo in manas, abstraktni um, in iz ovoja gostejše materije, ki ga imenujemo mentalno telo in manas, konkretni um. Sam manas je odsev tistega vidika Jaza v atomski materiji, ki je znanje. Um omejuje d živo, saj se ta ob čedalje večjemu samozavedanju sooča z njegovim vsestranskim oviranjem. Podobno kot človek, ki si zaradi lažjega doseganja določenega cilja nadene tesne rokavice, nato pa ugotavlja, da so njegove roke v njih izgubile precej svoje zmožnosti občutenja, otipa, zmožnosti pobiranja majhnih predmetov. Z rokavicami na rokah lahko človek pobira le velike predmete in občuti samo močne vtise, in enako je s poznavalcem, ko si nadene um. Obstajata tako roka kot rokavica, le da druga zmožnosti prve precej omejuje. Obstajata tako poznavalec kot um, le da drugi izražanje moči prvega precej omejuje.

V naslednjih odstavkih bomo uporabo izraza *um* omejili in z njimi označevali le konkretni um – mentalno telo in manas.

Um je rezultat preteklega mišljenja, ki se zaradi sedanjega mišljenja nenehno spreminja. Je natančna in jasno določena stvar, z določenimi močmi in omejitvami, določeno močjo in šibkostjo, kar je rezultat delovanja v preteklih življenjih. Je takšen, kakršnega smo ustvarili. Spreminjati ga ne moremo drugače, kot le počasi. Ne moremo ga preseči z naporom volje. Ne moremo ga odložiti, niti naenkrat odpraviti njegovih pomanjkljivosti. Tak kot je, je naš, del ne-Jaza, prilaščen in oblikovan za našo lastno rabo. In le z njegovo pomočjo lahko dosežemo poznavanje.

Vsi rezultati našega preteklega mišljenja so v nas prisotni kot um. Vsak um premore svojo značilno hitrost in razpon vibriranja. Prav tako sta za um značilna nenehno gibanje in nenehna ponudba stalno spreminjajočih se nizov podob. Vsak vtis od zunaj prihaja v že dejavno območje, zato ga množica že prisotnih vibracij spremeni, podobno kot tudi on sam spreminja njo. Rezultanta zato ni natančna reprodukcija novih vibracij, temveč kombinacija novih in že obstoječih. Če to ponovno primerjamo s svetlobo, je to podobno pogledu na zelene predmete, ki jih skozi rdeče steklo vidimo

kot črne. Vibracije, ki ustvarijo občutek rdeče barve, so odrezale tiste, ki nudijo vtis zelene barve, tako da je oko zavedeno in predmet vidi kot črn. Prav tako črn je videti moder predmet skozi rumeno steklo. V vsakem primeru bo obarvan medij ustvaril vtis drugačne barve kot opazovanje s prostim očesom. A celo pri slednjem se opažanje barv od osebe do osebe nekako razlikuje. To je zato, ker tudi samo oko spreminja prejete vibracije, in sicer bolj, kot si to ljudje predstavljamo. Vpliv uma kot medija, s katerim poznavalec opazuje zunanji svet, je zelo podoben vplivu obarvanega stekla na barve predmetov, ki jih opazujemo skozenj. Poznavalec se ne zaveda tega vpliva, kajti človek, ki ni nikoli gledal drugače kot skozi rdečo ali modro steklo, se sprememb v svojem opažanju barv pokrajine, ne zaveda.

In v tem površinskem in očitnem smislu um imenujemo “ustvarjalec utvar”. Prikazuje nam samo izkrivljene podobe, kombinacijo sebe in zunanjega predmeta. Toda um je dejansko “ustvarjalec utvar” tudi v precej globljem smislu, in sicer zato, ker so tudi te izkrivljene podobe le podobe videzov, ne podobe realnosti. Ponuja nam le sence senc. Vendar pa bo zaenkrat dovolj, če se bomo lotili le utvar, ki jih povzroča njegova lastna narava.

Naše zamisli o zunanjem svetu bi bile povsem drugačne, če bi ga lahko spoznali takšnega, kot je, pa čeprav samo z vidika njegove pojavnosti in ne vibracij, ki jih preoblikuje um. To ni povsem nemogoče, čeprav pri tem uspejo le tisti, ki so dosegli velik napredek v nadzorovanju uma. Vibracije uma lahko umirimo, iz njega lahko umaknemo zavest. Tedaj zunanji vtis oblikuje podobo, ki je povsem enaka kot on sam. Kajti vibracije ostanejo nespremenjene tako po kakovosti kot po količini, zaradi česar se ne mešajo s tistimi, ki pripadajo opazovalcu. Obstaja pa tudi možnost, da se zavest približa in vdihne dušo predmetu, ter tako njegove vibracije neposredno izkuša. V obeh primerih je doseženo resnično poznavanje oblike. Mogoče je spoznati tudi kakšno zamisel iz nepojavnega sveta, katere oblika izraža njen javni vidik. Vendar pa je to mogoče le s pomočjo zavesti, ki deluje v kavzalnem telesu in ki je ne ovira konkretni um ali nižji nosilci.

Resnica, da poznamo zgolj vtise o stvareh, ne pa samih stvari – razen v pravkar omenjenih primerih – je velikega pomena, če jo uporabimo v vsakdanjem življenju. Uči nas skromnosti in previdnosti ter pripravljenosti prisluhnuti novim zamislim. Zaradi nje izgubimo svojo nagonsko prepričanje, da je naše opazovanje pravilno, in nas nauči, da se pred obsojanjem drugih najprej kritično zazremo vase.

Morda primer, ki bo to nekoliko bolj razjasnil.

Naletim na človeka, čigar vibracijsko delovanje se izraža tako, da dopolnjuje mojega. Med srečanjem drug drugega izločava. Zato si nisva všeč. Nihče od naju v drugem ne zaznava ničesar posebnega. Zato se čudiva, da naju mnogi doživljajo kot razumna človeka, medtem ko drug drugega doživljava kot nenavadno nespametna. Torej, če sem dosegel vsaj nekoliko samopoznavanja, bom ta čudež preveril, vsaj s svoje strani. In namesto da bi o drugem mislil, da je neumen, se bom raje vprašal: “Kaj mi manjka, da se ne morem odzvati na njegove vibracije? Oba vibrirava, in če jaz ne zmorem razumeti njegovega življenja in mišljenja, je to zato, ker ne morem poustvariti njegovih vibracij. Čemu bi ga obsojal, saj ga ne morem niti spoznati, vse dokler toliko ne preoblikujem samega sebe, da ga bom lahko sprejel?” Drugih ne moremo kaj veliko spremeniti, lahko pa precej spremenimo sami sebe. Nenehno bi si morali prizadevati, da bi razširili našo zmožnost sprejemanja. Postati moramo kot bela svetloba, v kateri so prisotne vse barve, pri čemer nobene ne spremeni, in sicer zato, ker nobene ne zavrača, in v sebi nosi moč, da se lahko odzove na vsako. Tako lahko naše približevanje beli svetlobi merimo z našo močjo odzivanja na ljudi s kar najrazličnejšimi značaji.

Mentalno telo in manas

Sedaj lahko preidemo k sestavi uma, in sicer kot organa zavesti in njenega vidika poznavalca. Pri tem bomo skušali spoznati, kakšna je ta sestava, kako smo v preteklosti oblikovali ta um in kako ga lahko sedaj spreminjamo.

Um s stališča življenja je manas, in manas je odsev tretje – ali mentalne – ravni atomske materije, vidika spoznavanja Jaza – Jaza kot poznavalca.

S stališča oblike pa um predstavlja dva vidika, ki vsak zase pogojujeta delovanje manasa, zavesti, ki deluje na mentalni ravni. Oba vidika sta posledica nakopičenja materije ravni okoli atomskega vibracijskega središča. To materijo zaradi njenih značilnosti in uporabe imenujemo umsko oziroma miselno snov. Predstavlja eno izmed velikih področij vesolja in prežema astralno in fizično materijo, obstaja pa na sedmih pod-ravnih, podobno kot materija na fizični ravni. Zlasti dobro se odziva na vibracije z vidika Jaza, ki je znanje, pri čemer ji ta vsili svoj posebni značaj.

Prvi – in višji – vidik uma s stališča oblike se imenuje kavzalno telo. Sestavljeno je iz materije pete in šeste pod-ravni mentalne ravni ter ustreza finejšim etrom fizične ravni. Na sedanji stopnji evolucije je kavzalno telo večine ljudi le malo razvito, kajti nanj ne vpliva mentalno delovanje, usmerjeno k zunanjim predmetom, zato ga lahko zaenkrat pustimo ob strani. Dejansko predstavlja organ abstraktnega mišljenja.

Drugi vidik se imenuje mentalno telo. Sestoji se iz miselne snovi štirih nižjih pod-ravni mentalne ravni, ki ustrezajo najnižjemu etru ter plinastemu, tekočemu in trdnemu stanju materije na fizični ravni. Zato ga dejansko lahko imenujemo gosto mentalno telo. Mentalna telesa kažejo sedem temeljnih tipov. Vsak od njih zajema oblike na vsaki stopnji razvoja, in vse se razvijajo ter rastejo po istih zakonih. Razumevanje in uporaba teh zakonov pomeni pospeševanje počasne naravne evolucije s pomočjo samo-opredeljene inteligence. Od tod globok pomen njihovega preučevanja.

Gradnja in evolucija mentalnega telesa

Metoda, s katero zavest gradi svoj nosilec, je nekaj, kar je potrebno jasno razumeti. Kajti življenje nam vsak dan, vsako uro, ponuja priložnost, da jo uporabimo za vzvišene cilje. Gradnja naših mentalnih teles namreč poteka nenehno, tako v budnem stanju kot med spanjem. Kajti ko zavest vibrira, ustvarja vpliv na mentalno snov v svojem okolju. Tako vsak najmanjši pre-

mik zavesti, četudi nastane le zaradi bežne prehodne misli, v mentalno telo pritegne nekaj delcev mentalne snovi, hkrati pa se nekaterih tudi znebi. Kar zadeva nosilec – telo – je to posledica vibracije. Vendar pa ne smemo pozabiti, da se resnično bistvo zavesti nenehno istoveti z ne-Jazom, sočasno pa samega sebe nenehno potrjuje z zavračanjem ne-Jaza. Zavest torej obstaja kot izmenjujoči se proces potrjevanja in zanikanja – “jaz sem to”, “jaz nisem to”. Zato predstavlja in povzroči njeno gibanje v materiji privlačenje in odbijanje, kar imenujemo vibriranje. Valuje pa tudi materija v okolju, in tako služi kot medij vpliva na druge zavesti.

Torej, prefinjenost oziroma grobost tako pridobljene materije je odvisna od kakovosti vibracij, ki jih vzburi zavest. Čiste in vzvišene misli so sestavljene iz hitrih vibracij, ki lahko vplivajo le na višje in prefinjene ravni miselne snovi. Goste ravni ostanejo neprizadete, saj ne morejo vibrirati s potrebno hitrostjo. Ko takšna misel povzroči vibriranje mentalnega telesa, se iz njega izločijo delci bolj grobe materije, njihovo mesto pa prevzamejo delci finejših stopenj. Na ta način se v mentalno telo vgradi boljši material. Na podoben način nizkotne in zle misli pritegnejo v mentalno telo bolj grob material, primeren za njihovo izražanje in iz telesa izločijo material bolj prefinjene vrste.

Tako te vibracije zavesti nenehno izločajo in vgrajujejo določeno obliko materije. Nujna posledica tega je, da je od vrste materije, ki smo jo vgradili v naše mentalno telo v preteklosti, odvisna naša sedanja moč odzivanja na misli, ki prihajajo k nam od zunaj. Če je naše mentalno telo sestavljeno iz finega materiala, tedaj grobe in slabe misli ne sprožijo odzivov, zato ne morejo povzročiti nikakršne škode. Če pa je zgrajeno iz grobega materiala, tedaj nanje vpliva vsak mimoidoči zlobnež, medtem ko se na dobroto ne bo odzivalo in od nje tudi ničesar pridobilo.

Kadar vzpostavimo stik z nekom, čigar misli so vzvišene, tedaj vpliv njegovih miselnih vibracij prebudi vibracije tiste materije v našem mentalnem telesu, ki se je sposobna odzvati. Te vibracije premešajo in celo izločijo določeno količino materije, ki je prepogoba, da bi lahko vibrirala z njihovo

visoko hitrostjo delovanja. Naša korist pri tem je zato precej odvisna od našega preteklega razmišljanja, ki pogojuje našo trenutno zmožnost, da bi ga "razumeli", oziroma od naše odzivnosti. Mi ne moremo misliti drug za drugega. Vsakdo lahko misli le svoje lastne misli, s čimer povzroča ustrezne vibracije v mentalni snovi okoli sebe, ki nato vplivajo na nas in prebudijo sorodne vibracije v našem mentalnem telesu. Te pa vplivajo na zavest. Nek mislec lahko na našo zavest vpliva le s porajanjem teh vibracij v našem mentalnem telesu.

Vendar pa ustvarjanju takšnih vibracij, povzročenih od zunaj, ne sledi vedno takojšnje razumevanje. Včasih je učinek podoben vplivu sonca, dežja in zemlje na seme. Sprva se seme na njihove vibracije vidno ne odziva. Toda droben drget življenja znotraj njega se iz dneva v dan bolj krepi, dokler življenjska moč ne raztrga ovoj semena ter razvije poganjek za koreninico in kalček. Tako je tudi z umom. Sprva zavest slabotno vibrira znotraj sebe, saj se na vpliv od zunaj še ni sposobna odzvati tudi navzven. Čeprav še nismo sposobni doumeti vzvišenih misli, pa se znotraj nas vendar pojavi neko nezavedno drobceno drhtenje, iz katerega se kasneje razvije naš zavestni odziv. Če pa se bogatemu miselnemu življenju vendarle lahko že nekoliko približamo, tedaj to pomeni, da smo vanj že vstopili in da so v nas že pognale klice mišljenja, tako da naš um lahko prejme dodatno pomoč pri svoji evoluciji.

Gradnja in razvoj našega uma lahko torej delno poteka tudi od zunaj, vendar pa mora večji del izhajati iz delovanja naše lastne zavesti. Če želimo močno mentalno telo, polno življenja in dejavno ter sposobno dojetanja najbolj vzvišenih misli, tedaj se moramo neutrudno usmerjati k pravilnemu mišljenju. Kajti vsakdo je sam svoj graditelj in vsakdo sam zase oblikuje svoj um.

Mnogo ljudi veliko bere. Vendar pa branje uma ne gradi; um gradi le mišljenje. Branje je pomembno le zato, da priskrbi material za mišljenje. Človek lahko veliko bere, toda njegova mentalna rast ostaja sorazmerna s

količino mišljenja, ki ga uporabi pri branju. Vrednost prebranih misli je odvisna od njihove uporabe. Če človek misli ne prevzame in je sam ne obdeli, potem je njena vrednost zanj le majhna in prehodna. “Branje napolni človeka,” je govoril lord Bacon; in to velja tako za mentalno kot fizično telo. Uživanje hrane napolni želodec, vendar pa hrana telesu ne koristi, če ni tudi prebavljena in presnovljena. Tudi um lahko napolnimo z branjem, toda če ne preiščujemo, če ne presnavljamo prebranega, tedaj um ne bo rasel – ne, celo trpel bo zaradi prevelike nasičenosti in prej oslabil pod bremenom nepredelanih idej, kot pa se okrepil.

Če želimo, da bi se naš um krepil in razvijala naša inteligenca, bi morali manj brati in več misliti. Če si res iskreno prizadevamo vzgajati svoj um, bi morali vsak dan eno uro nameniti preučevanju kakšne resne in tehtne knjige. Pri tem bi petim minutam branja moralo slediti deset minut razmišljanja, in tako skozi celotno uro. Običajno pa je tako, da po uri hitrega branja knjigo odložimo vse dokler je spet ne vzamemo v roke, da bi brali. Zaradi tega moč mišljenja pri ljudeh raste zelo počasi.

Ena najpomembnejših značilnosti teozofskega gibanja je mentalni razvoj, ki mu je mogoče slediti pri njegovih članih iz leta v leto. To je predvsem posledica tega, da so seznanjeni z naravo mišljenja. Začnejo z razumevanjem zakonitosti njegovega delovanja in se nato odločijo za gradnjo svojega mentalnega telesa, namesto da ga prepuščajo zgolj naravnemu razvoju. Študent, ki želi napredovati, si ne bi smel dovoliti, da dnevno ne bi porabil vsaj pet minut za branje in nato vsaj deset minut za temeljito preiščevanje o prebranem. Na začetku bo to zanj težko in utrudljivo in mu pokazalo, do kod seže sposobnost njegovega mišljenja. Toda to odkritje je značilnost prvega koraka, saj veliko pomeni že to, če človek odkrije, da ni sposoben zavzeto in zdržno misliti. Ljudje, ki ne morejo misliti, vendar si domišljajo, da lahko, ne napredujejo kaj veliko. Bolje je, če človek pozna lastne slabosti, kakor da si domišlja, da je močan, čeprav dejansko ni. Umska slabost – tavajoči um, čutenje toplote, zmedenost in utrujenost, ki se poloti možganov po daljšem posvečanju kakšnemu zahtevnemu miselnemu opravilu – je

povsem enaka mišični slabosti po dolgotrajnem fizičnem naporu. Z redno in vztrajno – a ne prekomerno – vadbo tudi moč mišljenja narašča tako kot moč mišic. In z močjo mišljenja čedalje bolj raste tudi nadzor nad njim, tako da ga je mogoče poljubno usmerjati. Brez nadzorovanega mišljenja ostaja mentalno telo ohlapno in neorganizirano. In brez dosežene zbranosti – sposobnosti osredotočanja na izbrano točko – se moč mišljenja sploh ne more izraziti.

Prenos misli

V sodobnem času si skoraj vsakdo želi prenašati svoje misli in sanjari o čarobnem sporazumevanju z odsotnim prijateljem brez pomoči telegrafa ali pošte. Zdi se, da mnogi menijo, da je to naloga, ki jo lahko izpeljejo z zelo malo navora. Zato so zelo presenečeni, ko pri svojih poskusih doživijo popoln neuspeh. Pa vendar je jasno, da mora biti človek najprej sposoben misliti, preden lahko prenese neko misel, in da je za prenos nekega toka misli skozi prostor nujna tudi določena moč trdnega mišljenja. Šibke in negotove misli velike večine ljudi ustvarijo v miselnem ozračju le begajoče vibracije, ki se nenehno pojavljajo in izginjajo, pri čemer ne ustvarijo določenih oblik in premorejo le najnižjo stopnjo vitalnosti. Določena miselna oblika mora dosegati jasnost in vitalno moč, da bi jo lahko poslali v določeno smer, ter dovolj moči, da bi se ob prihodu na cilj lahko poustvarila.

Obstajata dve metodi prenosa mišljenja, pri čemer lahko prvo imenujemo fizično, drugo pa psihično. Prva pripada tako možganom kot umu, drugo pa le umu. Zavest lahko zasnuje določeno misel, ki prebudi vibracije najprej v mentalnem telesu, nato v astralnem telesu, zatem spodbudi valovanje v etrskih, in nazadnje še v gostih molekulah fizičnih možganov. V možganih

te vibracije vzburijo fizični eter, tako da se valovi širijo dalje, vse dokler ne dosežejo nekih drugih možganov, kjer prebudijo vibracije v človekovem gostem in etrskem telesu. Tako ti drugi možgani sprožijo vibracije v astralnem in mentalnem telesu, ki sta povezana z njimi, zatem pa vibracije v mentalnem telesu sprožijo odziv v zavesti. Vse to so stopnje, ki jih na svoji poti opravi določena misel. Toda ta "obhod" ni nujen. Zavest, ki oddaja, lahko vibracije, ki jih sproži v svojem mentalnem telesu, usmeri neposredno k mentalnemu telesu zavesti, ki sprejema, in se tako pravkar opisanemu obhodu izogne.

Oglejmo si, kaj se dogaja v prvem primeru.

V možganih obstaja majhen organ, epifiza, katere vlogo fiziologi na zahodu zanemarjajo, psihologi pa se z njo sploh ne ukvarjajo. Pri večini ljudi je to zakrnel organ, ki pa razvojno ne nazaduje, temveč napreduje. Njen razvoj je mogoče pospešiti vse do stanja, v katerem lahko opravlja svojo vlogo. To je vloga, ki bo v prihodnosti zadevala vsakogar. Epifiza je organ za prenos mišljenja, podobno kot je oko organ vida in uho organ sluha.

Če nekdo zelo pozorno, z vso zbranostjo in ohranjanjem pozornosti, razmišlja o neki določeni zamisli, bo v epifizi zaznal lahen drget oziroma mravljinca. Ta zaznava se poraja na ravni etra, ki prežema žlezo in sproži šibek magnetni tok, ki tako porodi občutek mravljincev na ravni gostih molekul žleze. Če je misel dovolj močna, da sproži tok, tedaj mislec ve, da je svojo misel uspešno osredotočil in jo dovolj okrepil, da je primerna za prenos.

Ta vibracija v etru epifize zasnuje valove v okoliškem etru, podobne valovom svetlobe, vendar precej hitrejša in krajša. Ti valovi se razpršijo v vse smeri in povzročijo gibanje etra, ki nato proizvede vibracije v etru epifize in v možganih drugega človeka, od koder se zaporedno prenesejo v njegovo astralno in mentalno telo ter tako dosežejo njegovo zavest. Če epifiza drugega človeka ne more poustvariti tega valovanja, tedaj misel neopaženo preide in ne ustvari vtisa, podobno kot se v očesu slepega človeka ne more ustvariti svetlobno valovanje.

Pri drugi metodi prenosa misli mislec ustvarjeno miselno obliko na njegovi lastni ravni ne usmeri navzdol v možgane, ampak neposredno na mentalni ravni k drugemu mislecu. Sposobnost za tak prenos zahteva precej višjo mentalno razvitost v primerjavi s fizično metodo prenosa misli. Kajti namerna izvedba takšnega dejanja od pošiljatelja zahteva samo-zavedanje na mentalni ravni.

Vendar pa to drugo metodo prenosa vsakdo od nas nenehno izvaja posredno in nezavedno. Kajti naše razmišljanje povzroča vibracije v mentalnem telesu, ki se nato skladno z nujnostjo njihove narave širijo dalje preko okoliške mentalne snovi. Nikakršnega razloga ni, da bi prenos mišljenja omejili zgolj na zavestno in premišljeno prenašanje neke določene misli z ene osebe na drugo. Z valovi mišljenja, ki jih oddajamo brez kakšnega posebnega namena, mi nenehno vplivamo drug na drugega. In to, kar imenujemo javno mnenje, v glavnem nastaja na prav tak način. Večina ljudi razmišlja v povsem določenih smereh, vendar tako ne razmišljajo zaradi spoznanj, do katerih so se dokopali po temeljitem preučevanju določenih vprašanj. Tako ljudje razmišljajo zato, ker v tej smeri razmišlja mnogo ljudi, s čimer pritegnejo še ostale. Pokončna misel velikega misleca si utre pot v svet mišljenja, kjer jo prestrežejo dojemljivi in odzivni umi. Ti poustvarijo njene vibracije, s čimer okrepijo miselni tok, ki nato vpliva tudi na ostale, ki se na izvorno valovanje niso odzvali. Ti s svojim odzivanjem dodatno okrepijo moč valovanja, ki tako prične vplivati na široke množice ljudi.

Javno mnenje, ko se je enkrat oblikovalo, izvaja prevladujoč vpliv na ume velike večine ljudi in neprestano pritiska na vse možgane ter v njih prebuja odzivna valovanja.

Tudi vsak narod premore svoj lasten način mišljenja. To so določni in globoko urezani kanali, ki so posledica večstoletnega poustvarjanja podobnih mislih, ki nastanejo skozi narodovo zgodovino, boje in navade. Ti temeljito oblikujejo in obarvajo ume, rojene znotraj naroda, in vse, kar v narod pride od zunaj, hitro spremenijo s svojo posebno narodno hitrostjo vibriranja. In ker naša mentalna telesa takoj preoblikujejo misli, ki prihajajo iz zu-

nanjega sveta, ter njihove vibracije premešamo z našimi lastnimi vibracijami – v neko rezultanto – tedaj to enako velja tudi za narode, ki zato vtise od drugih narodov prejmejo pod vplivom svoje posebne narodne hitrosti vibriranja. Zato Anglež in Francoz, Indijec in Afričan istim dejstvom dodajajo svoje posebne predsodke in se nato povsem iskreno medsebojno obtožujejo potvarjanja resničnosti in uporabe nepoštenih metod. Če to drži in če bi to ljudje spoznali kot nekaj neizogibnega, tedaj bi lahko mnoga mednarodna vprašanja rešili veliko lažje kot jih sedaj. Izognili bi se lahko številnim vojnám in lažje končali že začete. Vsi narodi bi priznali to, kar včasih imenujemo “osebno enačenje”, zaradi česar bi namesto vzajemnega obtoževanja zaradi razhajanja v pogledih iskali srednjo pot med dvema pogledoma, ne pa v celoti vztrajali le pri svojem lastnem pogledu.

Zelo praktično vprašanje, namenjeno posamezniku, ki izhaja iz poznavanja tega nenehnega in splošnega prenosa mišljenja, se glasi takole: Kako lahko, glede na to, da moram živeti v tem mešanem ozračju, kjer nenehno delujejo in udarjajo ob moje možgane dobre in slabe misli, izločim dobro in zavrnem zlo? Kako se lahko zavarujem pred nekim škodljivim tokom misli in kako lahko izkoristim dobrodejnega? Pri tem je izredno pomembno, da poznamo način, na katerega deluje moč izbire.

Vsak človek nenehno vpliva na svoje lastno mentalno telo. Drugi nanj vplivajo le občasno, sam pa nenehno. Govornik, ki ga posluša, avtor, ki ga bere, oba vplivata na njegovo mentalno telo. Toda to so le prehodni dogodki v njegovem življenju, medtem ko je on sam trajen dejavnik. Njegov vpliv na sestavo njegovega mentalnega telesa je precej pomembnejši od vsakega drugega vpliva. Sam vzpostavlja normalno hitrost vibriranja svojega uma. In misli, ki se ne uskladijo s to hitrostjo, um zavrne takoj, ko se ga dotaknejo. Če človek razmišlja o resnici, tedaj neresnica v njegovem umu ne more najti mesta. Če razmišlja o ljubezni, ga sovraštvo ne more zmotiti. Če razmišlja o modrosti, potem ga neznanje ne more ohromiti. Od tod varnost, od tod resnična moč. Umu ne smemo dovoliti, da bi lagal, kajti tedaj lahko v njem požene in raste seme kakršnegakoli mišljenja. Umu ne smemo do-

voliti, da bi vibriral tako, kot mu ugaja. To namreč pomeni, da se bo odzval na vsako vibracijo, ki gre mimo.

To je praktična vrednost te lekcije. Med njenim izvajanjem človek hitro odkrije njeno vrednost in spozna, da je mogoče z razmišljanjem narediti življenje plemenitejše in srečnejše. In da povsem drži, da lahko z modrostjo naredimo konec trpljenju.

Nastanek mišljenja

Le redko kateri izven kroga preučevalcev psihologije si je resno zastavljal vprašanje, kako nastane mišljenje. V sedanjem času že ob prihodu na svet premoremo veliko število že pripravljenih misli, ki jim pravimo “vrojene ideje”. To so pojmovanja, ki jih prinesemo s seboj na svet. So zgoščen rezultat ali povzetek izkušenj, ki smo si jih nabrali v preteklih življenjih. Ker se naše delovanje v tem življenju prične s to mentalno zalogo, psiholog z nesrednim opazovanjem ne more preučiti nastanka mišljenja.

Nekaj pa se vendarle lahko nauči ob opazovanju otroka. Namreč, tako kot novo fizično telo v obdobju pred rojstvom preživlja vse postaje dolgotrajne fizične evolucije preteklosti, tako tudi mentalno telo hitro preide stopnje svojega dolgotrajnega preteklega razvoja. Vendar pa “mentalno telo” nikakor ni enako kot “mišljenje”, zato z njegovim preučevanjem sploh ne preučujemo “nastanka mišljenja”. To velja še toliko bolj ob spoznanju, da lahko le redki ljudje neposredno preučujejo mentalno telo, pa še ti so pri tem omejeni na opazovanje učinkov delovanja tega telesa na njegova fizična sopotnika, možgane in živčni sistem. “Mišljenje” je ločeno tako od menlnega kot od fizičnega telesa. Pripada zavesti, strani življenja, medtem ko telesi pripadata obliki, strani materije, in sta le prehodna nosilca ali orodje.

Kot rečeno, študent mora vselej upoštevati “razliko med tistim, ki pozna, ter umom, ki je orodje za doseganje poznavanja”, pa tudi opredelitev pojma “um”, ki smo ga že predstavili kot “mentalno telo in manas” – torej kot nekaj sestavljenega.

Vendar pa lahko s preučevanjem učinka mišljenja na ta še nova telesa s pomočjo načela ustreznosti vendarle ugotovimo nekaj o nastanku mišljenja, in sicer tedaj, ko nek Jaz v nekem veselju prvič vzpostavi stik z ne-Jazom. Opazovanja so nam namreč lahko v pomoč na osnovi aksioma “kakor zgoraj, tako spodaj”. Kajti vse tu spodaj je le odsev, in s preučevanjem odsevov se lahko nekaj naučimo o vsem tistem, kar jih povzroča.

Med pozornim opazovanjem otroka lahko vidimo, da se v njem še pred pojavljanjem kakršnegakoli znamenja inteligence pojavijo občutki – kot odziv na spodbude čutenja ugodja oziroma bolečine, zlasti bolečine. To pomeni, da se torej pred določnimi zaznavanji pojavi nejasno zaznavanje občutkov. Pred rojstvom otroka oskrbujejo življenjske sile, ki valujejo skozi materino telo. Ko začne z neodvisnim obstojem, se to prekine. Življenje valuje iz telesa in se ne obnavlja. Zaradi zmanjševanja življenjskih sil otrok začuti pomanjkanje. To pomanjkanje je bolečina. Potešitev pomanjkanja sproži olajšanje, ugodje, zaradi česar se otrok povrne nazaj v nezavestnost. Vse, kar otrok vidi in sliši, poraja občutenje, toda znamenj razuma še ni videti.

Prvo znamenje razuma se pojavi tedaj, ko pogled na mater ali dojiljo oziroma ko njun glas poveže s potešitvijo nenehnega občutka pomanjkanja oziroma z ugodjem, ki ga nudi hrana. Torej kot povezavo med skupino ponavljajočih se občutkov, oziroma spominom nanje, ter nekim zunanjim predmetom, ki ga zaznava kot nekaj različnega od sebe in hkrati kot vzrok za svoje občutke. Mišljenje je zaznavanje odnosa med številnimi občutki ter njihovo združevanje, povezovanje. To je prvo izražanje razumevanja, prvo mišljenje, ki je tehnično vzeto – “zaznavanje”. Bistvo tega je vzpostavitve zgoraj opisanega odnosa med enoto zavesti – dživno – in predmetom. Kadarkoli se vzpostavi tak odnos, nastane mišljenje.

To preprosto in vedno preverljivo dejstvo lahko uporabimo kot splošen primer prikaza nastanka mišljenja v nekem ločenem Jazu. Ločen Jaz je trojni Jaz, vkljenen v ovoj materije, pa naj bo še tako fina. To je Jaz, ki se razlikuje od drugega Jaza. V ločenem Jazu se najprej pojavijo občutki in nato misli. Pozornost Jaza se oblikuje kot vtis, ki nastane kot odziv na nek občutek. Samo zaradi čutenja pomanjkanja kot posledice zmanjšanja življenjske energije se sicer mišljenje še ne poraja, vendar pa potešitev tega čutenja z mlekom povzroči določen lokalni vtis, vtis, ki mu sledi čutenje ugodja. Ko se to večkrat ponovi, se Jaz medlo, tipajoče usmeri navzven k vtisu. Tako življenjska energija steče v mentalno telo in ga okrepi, zaradi česar slednje – sprva slabotno – odseva predmet, ki je, potem ko je prišel v stik s telesom, sprožil nastanek občutka. To spreminjanje v mentalnem telesu, ki se nenehno ponavlja, spodbudi Jaz v njegovem vidiku znanja, tako da temu ustrezno vibrira. Izkusil je pomanjkanje, stik, ugodje, in s stikom se pojavi podoba, nastala zaradi združitve dveh čutnih vtisov, skozi oko in skozi ustnice. Njegova vrojena narava vse to troje – pomanjkanje, sliko o stiku, ugodje – poveže, in to povezavo imenujemo misel. Brez takšnega odzivanja mišljenje ni mogoče. Ta, ki zaznava, je Jaz, in ne nekdo drug oziroma nekaj nižjega.

Ta zaznava podrobneje določi željo, ki tako preneha biti neko bežno hrepenenje po nečem, ampak določno hrepenenje po nečem določnem – mleku. Vendar pa ta zaznava zahteva ponovno obravnavo, kajti poznavalec je povezal tri stvari, od katerih pa mora eno izločiti – pomanjkanje. Pomembno je, da v začetku pogled na osebo, ki priskrbi mleko, prebudi pomanjkanje. Ob sliki, ki je povezana njo, poznavalec priključuje pomanjkanje. Ob pogledu na mater otrok začne jokati in prositi za mleko, četudi ni lačen. Kasneje otrok to napačno vez razdre in osebo, ki priskrbi mleko, poveže z ugodjem, kot vzrokom, in jo obravnava kot predmet ugodja. Tako se vzpostavi želja po materi, ki postane nato nova spodbuda za mišljenje.

Odnos med občutkom in mišljenjem

Številna dela s področja psihologije z vzhoda in zahoda zelo jasno poudarjajo, da je celotno mišljenje ukoreninjeno v občutenju, in da je pogoj za nastanek mišljenja kopičenje občutkov. "Um, kot ga poznamo," pravi H. P. Blavatsky, "se lahko razvije v stanjih zavesti, ki se razlikujejo po trajnosti, silovitosti, zahtevnosti, ipd., a vsa nazadnje temeljijo na občutenju" (*Tajni nauk* I., 31, op.). Nekateri pisci so stopili še korak dalje in izjavili, da občutenja niso samo gradivo za gradnjo misli, temveč da celo proizvajajo misli, pri čemer so zanemarili obstoj kakršnegakoli misleca, kakršnegakoli poznavalca. Drugi pa so zašli v nasprotno skrajnost in mišljenje opredeljujejo kot rezultat delovanja misleca, pri četega v notranjosti in ne kot posledico zunanje spodbude, pri čemer občutenja opredeljujejo kot gradivo, s katerim mislec izvaja svojo posebno prirojeno sposobnost, ne pa kot nujen pogoj za njegovo delovanje.

Oba pogleda, namreč da je mišljenje proizvod zgolj občutenj in da je mišljenje zgolj proizvod poznavalca, vsebujeta resnico, vendar pa se celotna resnica nahaja nekje med njima. Ker je za prebujenje poznavalca nujno, da občutenja nanj delujejo od zunaj, in ker prva misel nastane kot posledica vtisov zaradi občutenja, občutenja služijo kot nujen predhodnik. A vendar, če ne bi obstajala prirojena sposobnost povezovanja vsega tega, če Jaz po svoji naravi ne bi bil znanje, tedaj bi se občutenja lahko nenehno pojavljala, a mišljenja kljub temu ne bi nikoli ustvarila. Da misli nastanejo iz samih občutenj, je le pol resnice. Prav tako moramo upoštevati pomen njihovega urejanja ter vzpostavljanja povezav, odnosov med njimi samimi in tudi z zunanjim svetom. Mislec je oče, občutenje je mati, misel pa je sin.

Če se misli pričnejo z občutenji in če ta občutenja povzročijo vtisi od zunaj, potem je zelo pomembno, da ob porajanju občutenja skrbno opazujemo njegove značilnosti in obseg. Prva naloga poznavalca je opazovanje. Če nima ničesar za opazovati, tedaj spi naprej. Toda ko zazna nek predmet, ko se kot Jaz zaveda vtisa, tedaj opazuje kot poznavalec. Od natančnosti njegovega opazovanja je odvisna misel, ki jo bo izoblikoval iz mnogih takš-

nih povezanih opazovanj. Če opazuje nenatančno, če vzpostavi napačen odnos med predmetom, ki je povzročil vtis, in seboj kot tistim, ki opazuje vtis, tedaj se bo ta napaka pri njegovem delovanju razrasla v številne napake. In to je mogoče popraviti le tako, da se znova vrne na sam začetek.

Oglejmo si sedaj primer, kako delujeta občutenje in zaznava. Recimo da občutim dotik roke, dotik pa povzroči občutenje; prepoznavanje predmeta, ki je povzročil občutenje, pa je misel. Ko občutim dotik, samo čutim, in kar zadeva samo občutenje, to povsem zadošča. Ko pa od čutenja preidem na predmet, ki je povzročil to čutenje, zaznavam ta predmet, in ta zaznava je misel. Ta zaznava pomeni, da kot poznavalec prepoznavam določen odnos med seboj in predmetom kot nečem, kar je povzročilo določeno občutenje v mojem Jazu. Vendar pa to ni vse, kar se dogaja. Kajti izkušam tudi druga občutenja, občutenja barve, oblike, mehkobe, toplote, ustroja. Tudi ta prehajajo name kot poznavalca, in s pomočjo spomina na predmet, ki se je dotaknil roke, se odločim, kakšne vrste predmet je bil.

Ta zaznava, ki sproži naše občutenje, predstavlja začetek mišljenja. Ali povedano na običajen metafizičen način – zaznavanje ne-Jaza kot vzroka za določeno občutenje znotraj Jaza predstavlja začetek spoznavanja. Samo čutenje, če bi bilo to sploh mogoče, ne more nuditi zavesti o ne-Jazu. Obstajalo bi le čutenje ugodja ali bolečine v Jazu, nekakšna notranja zavest širjenja oziroma krčenja. Nobena višja evolucija ne bi bila mogoča, če človek ne bi mogel več, kot le čutiti. Šele ko on sam prepozna predmete kot vzrok za ugodje ali bolečino, šele tedaj natopi začetek njegove človeške vzgoje. Vsa nadaljnja evolucija je odvisna od vzpostavitve zavestnega odnosa med Jazom in ne-Jazom, in ta evolucija v veliki meri zadeva zlasti čedalje večje število teh odnosov, ki so čedalje bolj zapleteni in jih poznavalec čedalje natančneje opredeljuje. Poznavalec prične s svojim izpopolnjevanjem navzven tedaj, ko prebujena zavest med občutenjem ugodja ali bolečine svoj pogled usmeri navzven in pravi: “To mi je prineslo ugodje, tisto mi je prineslo bolečino.”

Jaz mora izkusiti številna občutenja, preden se lahko sploh odzove navzven. Temu sledi bežno in zmedeno iskanje ugodja, in sicer zaradi želje in volje v Jazu, da bi izkusil ponovitev ugodja. To je dober zgled že omenjenega dejstva, da ne obstaja nič takega kot čisto čutenje ali čisto mišljenje. Kajti “želja po ponovitvi ugodja” zajema to, da se v zavesti zasidra podoba o tem ugodju, pa četudi še tako šibka, kar pa je spomin, in spomin pripada mišljenju. Dolgo časa na pol prebujeni Jaz bega od ene stvari do druge in se naključno zadeva ob ne-Jaz, ne da bi to gibanje zavesti kakorkoli usmerjal, in izkuša ugodje in bolečino brez kakršnegakoli zaznavanja njunih vzrokov. To zaznavanje postane mogoče komaj po dolgotrajnem ponavljanju. In tedaj se vzpostavi odnos med poznavalcem in poznanim.

Spomin

Značilnosti spomina

Ko se vzpostavi stik med ugodjem in določenim predmetom, se pojavi jasna želja po ponovni pridobitvi tega predmeta, in s tem po ponavljanju ugodja. Oziroma, ko se vzpostavi stik med bolečino in določenim predmetom, se jasno izoblikuje želja po tem, da bi se izognili temu predmetu, in s tem ubežali pred bolečino. Zaradi spodbude mentalno telo takoj poustvari podobo o predmetu. Kajti materija mentalnega telesa zaradi splošnega zakona, po katerem se energija pretaka v smeri najmanjšega odpora, z lahkoto prevzame tisto obliko, ki jo je dotlej tudi že velikokrat prevzela. Vz gib, da bi se ob dotoku energije ponovile enkrat že začete vibracije, je posledica tamasa¹¹, inertnosti materije, in predstavlja zametek spomina.

Povezane molekule materije se sčasoma ločijo zaradi vpliva drugih energij. Vendar pa še nekaj časa po tem ohranijo nagnjenje k ponovni vzpostavitvi starega medsebojnega odnosa. Če so deležne takšne spodbude, kakršna jih

¹¹ Tamas (sanskrt) je ena od treh *gun*, kvalitet ali esencialnih svojstev materije manifestiranih bitij in stvari. Tamas je kvaliteta teme, utvare, nevednosti, po drugi strani pa pasivnosti, počitka, inertnosti. Drugi dve sta *sattva* (resnica, čistost, dobrota) in *rajas* (hrepenenje, strast, aktivnost).

je povezala, takoj znova ustvarijo tedanje stanje. Razen tega, ko poznavalec vibrira na nek določen način, ta moč vibriranja ostaja v njem, zato v primeru, ko se znova pojavi predmet, ki je nudil ugodje oziroma bolečino, želja po tem predmetu oziroma po izogibanju temu predmetu osvobodi to moč, jo, lahko bi dejali, potisne naprej in s tem spodbudi mentalno telo. Poznavalec prepozna na ta način ustvarjeno podobo, tako da ga v prvem primeru vezanost, ki jo je povzročilo ugodje, spodbudi k poustvarjanju podobe o ugodju. V drugem primeru pa odpor, ki ga je povzročila bolečina, na enak način povzroči podobo o bolečini. Predmet in ugodje oziroma bolečina sta povezana z izkušnjo, in ko se vzpostavi niz vibracij, ki sestavljajo podobo o predmetu, se vzpostavi tudi niz vibracij, ki je ustvaril ugodje ali bolečino, tako da se ugodje ali bolečina znova izkušata tudi ob odsotnosti predmeta. To je spomin v njegovi najpreprostejši obliki: spontana vibracija z enakimi značilnostmi znova povzroča enako čutenje ugodja oziroma bolečine kot tista, ki ga je povzročila nekoč. Te podobe niso tako jasne, zato so za delno razvitega poznavalca manj izrazito in živo prisotne od tistih, ki jih je povzročil stik z nekim zunanjim predmetom, saj težke fizične vibracije dajejo mentalnim podobam in podobam želje veliko energije. Vendar pa so v osnovi te vibracije istovetne, in tako je spomin poznavalčeva reprodukcija tega, s čimer je bil nekoč v stiku, v mentalni materiji. Ta odsev se lahko – in tudi se – ponavlja vedno znova in znova, v čedalje bolj prefinjeni materiji in ne glede na kateregakoli ločenega poznavalca. In prav to na ravni celote predstavlja delne sestavine spomina Logosa, gospoda vesolja. Te podobe podob lahko doseže vsak ločeni poznavalec, in sicer sorazmerno s tem, koliko je pri sebi uspel razviti že omenjeno “moč vibriranja”. Tako kot lahko pri brezžični telegrafiji katerikoli ustrezen sprejemnik prestreže niz vibracij, ki tvorijo neko sporočilo – to je, vsak sprejemnik, ki jih je sposoben poustvariti – tako tudi lahko latenten potencial vibriranja znotraj poznavalca postane dejaven zaradi vibracije, ki je podobna tem kozmičnim podobam. Slednje na ravni akaše¹² oblikujejo “akašne zapise”, ki se pogosto omenjajo v teozofski literaturi, in ki se ohranjajo skozi celotno življenje sistema.

Slab spomin

Za razjasnitev vzroka "slabega spomina" se moramo zateči k raziskavi mentalnih procesov, ki sestavljajo to, kar imenujemo spomin. Čeprav številna dela s področja psihologije spomin opredeljujejo kot mentalno sposobnost, pa dejansko ne obstaja nobena sposobnost, ki bi ji lahko pripisali ta naziv. Vztrajnost mentalne podobe ni odvisna od nobene posebne sposobnosti, temveč pripada splošnim značilnostim uma. Šibak um je šibak pri vztrajnosti tako kot pri vsem ostalem, in podobno kot snov, ki je preveč tekoča, da bi lahko zadržala podobo kalupa, v katerega je bila izlita, hitro izgubi prevzeto obliko. Če je mentalno telo slabo organizirano in je zgolj nakopičenje molekul mentalnega materiala, nekakšna oblaku podobna masa, brez kakršnekoli povezanosti, bo gotovo tudi spomin zelo šibak. Toda ta šibkost je splošna in ne posebna. Je značilna za celoten um in je posledica nizke stopnje evolucije. A tudi tedaj, ko se mentalno telo organizira in ko v njem pričnejo delovati moči džive, pogosto naletimo na to, čemur pravimo "slab spomin". Toda ob opazovanju tega "slabega spomina" ne odkrivamo nekega splošnega primanjkljaja, temveč obstoj nečesa, kar um dobro pomni in ohrani brez napora. Če si to ogledamo nekoliko pozorneje, lahko odkrijemo, da zelo privlači um in da ga um zaradi tega ne pozabi. Poznala sem žensko, ki se je pritoževala zaradi slabega spomina glede študijskega gradiva, opazila pa sem zelo dober spomin za podrobnosti obleke, ki ji je bila všeč. Njenemu mentalnemu telesu ni primanjkovala sposobnost dobrega pomnjenja, kajti ob skrbnem in pozornem opazovanju si je zmoгла ustvariti jasno mentalno podobo, ki se je lahko tudi precej dolgo ohranila. In v tem je ključ za razumevanje "slabega spomina". Je posledica pomanjkanja pozornosti, odsotnosti skrbnega opazovanja, in zato zmedenega mišljenja. Za zmedeno mišljenje so značilni nejasni vtisi, posledica površnega opazovanja

¹² Akaša (Akasha, sanskrt) – dobesedno pomeni *nebo*, v mističnem smislu pa *nevidno* nebo. Izhaja iz korena *kas*, sijati. Je subtilna nadčutna duhovna esenca, ki prežema celoten prostor, "... ether (eter) je astralna svetloba, *akasha* (akaša) pa prvobitna substanca, *upadhi* (telo) BOŽANSKEGA MIŠLJENJA (*Tajni nauk* I., str. 326)". Za eter je to, kar je duh za materijo.

in pomanjkanja pozornosti, medtem ko jasno mišljenje odlikujejo ostro zarežani vtisi, ki so posledica zbrane pozornosti ter skrbnega, natančnega opazovanja. Mi ne pomnimo tega, čemur namenjamo malo pozornosti, a dobro si zapomnimo vse, kar nas živo zanima.

Kako se torej lotiti obravnave “slabega spomina”? Najprej moramo opredeliti vse tisto, zaradi česar je slab in zaradi česar je dober, s čimer ovrednotimo splošno kakovost pomnjenja. Nato moramo ugotoviti, ali je vse tisto, zaradi česar je slab, sploh vredno pomnjenja, oziroma ali nam predstavlja nekaj, za kar nam je mar. Če ugotovimo, da nam do tega sicer ni kaj veliko, a hkrati v svojih najboljših trenutkih ugotavljamo, da bi to vseeno morali upoštevati, tedaj bi si morali reči: “Temu bom namenil pozornost, pozorno opazoval ter o vsem skrbno in mirno razmislil.” S tem se bo naš spomin izboljšal. Kajti spomin je, kot že rečeno, odvisen od pozornosti, natančnega opazovanja in jasnega mišljenja. Element privlačnosti je sicer dragocen, saj utrdi pozornost, toda če ni prisoten, mora njegovo mesto prevzeti volja. A prav tukaj se pojavi zelo jasna in splošno razširjena težava. Kako lahko “volja” nadomesti privlačnost? Kaj je gonilo volje? Privlačnost poraja željo, in želja sproži gibanje v smeri zelenega predmeta. Toda želja je v našem namišljenem primeru odsotna. Kako jo lahko nadomesti volja? Volja je sila, ki spodbuja k delovanju, ko usmeritev sile premišljeno določi razum, ne pa vpliv zunanjih predmetov, katerih privlačnost zaznavamo. Kadar delovanje, ki ga sama pogosto imenujem energija Jaza, spodbudijo zunanji predmeti, tedaj to spodbudo imenujemo želja. Kadar pa delovanje spodbudi čisti razum, tedaj to spodbudo imenujemo volja. Vse, kar potrebujemo v stanju odsotnosti čutenja privlačnosti od zunaj, je razsvetlitev od znotraj. Vzgib za voljo je potrebno doseči z razumskim pregledom polja in s presojanjem glede na najvišje dobro oziroma na zastavljen cilj. To, kar razum izbere kot nekaj uporabnega za Jaz, to je tudi uporabno kot vzgib za voljo. In ko se to enkrat jasno zastavi, tedaj niz misli, ki sproži izbiro delovanja, spodbudi voljo tudi v stanju utrujenosti, ranljivosti. Tako lahko premišljeno izbrana zadeva postane privlačna, postane predmet želje, ki z uporabo

domišljije naslika vse njene prijetne, uporabne – srečo podarjajoče – razsežnosti. In ker hkrati s tem, ko kadar nekaj hočemo, prav tako hočemo tudi sredstvo za doseganje tega, razvijemo sposobnost, da ob tako spodbujeni volji presežemo svoj odpor do zahtevnega in discipliniranega dela. V obravnavanem primeru smo se odločili, da si nekaj zelo želimo zaradi tega, ker nas vodi k trajnejši sreči, zato smo sprožili voljo do takšnega delovanja, ki nas vodi k doseganju tako zastavljenega cilja.

Med razvijanjem sposobnosti opazovanja je, podobno kot pri razvoju vsake druge sposobnosti, vsakodnevno delovanje veliko učinkoviteje kot pa enkratno velik napor, ki mu sledi obdobje nedelovanja. Zato je primerno, če si zastavimo takšno nalogo, ki od nas zahteva, da določen predmet pozorno opazujemo vsak dan, ga nato podrobno poustvarjamo v umu in se zatem za določen čas umsko naravnamo samo nanj, podobno kot se na določen predmet naravna fizično oko. Dan zatem si to podobo znova priključimo in jo kar najbolj skrbno poustvarimo, zatem pa jo primerjamo s samim opazovanim predmetom ter opazujemo njune razlike. Če bi tej vaji vsak dan namenili samo pet minut, se pravi, da bi izmenično opazovali določen predmet in nato v umu poustvarjali njegovo sliko, naslednji dan pa to podobo obnovili in jo primerjali z opazovanim predmetom, tedaj bi se naš “spomin zelo hitro izboljšal”, hkrati pa bi se izboljšala tudi sposobnost našega opazovanja, doseganja pozornosti, razvijanja domišljije in doseganja zbranosti. Dejansko lahko na tak način uredimo in izpopolnimo svoje mentalno telo za učinkovito in uporabno udejanjanje njegovih funkcij veliko hitreje kot narava, ki bi to postorila sama, brez naše pomoči. Takšno delovanje vpliva na vsakogar, človeka pa lahko hitro in upravičeno prevzame zadovoljstvo ob spoznanju, da so se njegove sposobnosti zvišale in da veliko bolj upoštevajo nadzor volje.

Umetne metode izboljšanja spomina predstavljajo umu stvari v privlačni obliki, ali pa le-tem pridružujejo stvari, ki naj bi jih pomnili. Če človek nima težav z vizualiziranjem, si pri slabem spominu pomaga tako, da izgradi podobo in določenim točkam te podobe dodaja tisto, kar si hoče zapomniti.

Ko nato to podobo znova prikliče, hkrati z njo prikliče tudi tisto, kar si je hotel zapomniti. Ljudje, pri katerih prevladuje moč sluha, pomnijo na podlagi zvena rim in zato, na primer, vpletejo v niz datumov ali kakšnih drugih nepriljubljenih podatkov verze, ki “spodbodejo um”. Vendar pa je najboljši od vseh teh načinov že omenjena racionalna metoda, s pomočjo katere telo uma prične glede svojega gradiva bolj urejeno in skladno delovati.

Spomin in predvidevanje

Vrnimo se k našemu nerazvitemu poznavalcu.

Potem ko začne delovati spomin, se kmalu pojavi predvidevanje, kajti predvidevanje je le spomin, ki je usmerjen v prihodnost. Ko nam spomin omogoči ponovno okušanje že doživetega ugodja, si skuša želja znova prisvojiti predmet, ki je to ugodje omogočal. In ko o tej ponovitvi razmišljamo kot o rezultatu tega, da smo predmet odkrili v zunanjem svetu in ga nato uživali, tedaj ustvarimo predvidevanje. Poznavalec ustvari odnos med podobo predmeta in podobo ugodja. Če tej kontemplaciji doda še prvino časa, se pravi preteklosti oziroma prihodnosti, tedaj takšno kontemplacijo lahko opredelimo na dva načina: kontemplacija in ideja o preteklosti ustvarita spomin, kontemplacija in ideja o prihodnosti ustvarita predvidevanje. Med takšnim preučevanjem pričenjamo celoviteje dojemati moč Patandžalijevega reka, da mora človek med prakso joge prekiniti s “preoblikovanjem principa mišljenja”. Z zornega kota okultne znanosti vsak stik z ne-Jazom preoblikuje mentalno telo. Nek del substance, iz katere je sestavljeno to telo, se ponovno uredi kot slika oziroma podoba zunanjega predmeta. Ko se med vsemi temi podobami vzpostavijo odnosi, ustvarijo mišljenje z vidika oblike. Kajti tem odnosom ustrezajo vibracije znotraj samega poznavalca, in z vidika življenja je mišljenje prav to preoblikovanje znotraj njega. Ne pozabimo, da je vzpostavitev teh odnosov posledica posebnega delovanja poznavalca, njegov dodatek podobam, in da to dodajanje podobe spremeni v misli. Slike v mentalnem telesu so po svojih značilnostih precej

podobne vtisom, ki jih na občutljivi plošči ustvarijo etrski valovi. Ti se nahajajo onstran spektra svetlobe in kemično delujejo na sol srebra, pri čemer tako preuredijo materijo občutljive plošče, da na njej nastanejo slike predmetov, katerim je bila izpostavljena. Tako se na občutljivi plošči, ki jo imenujemo mentalno telo, to gradivo preuredi v sliko predmeta, s katerim je prišlo v stik. Poznavalec zaznava te slike z vibracijami svojega lastnega odzivanja, jih preučuje in čez nekaj časa začne urejati ter preoblikovati z vibracijami, ki jih iz sebe usmeri navzven k njim. Zaradi že omenjenega zakona, da energija sledi smeri najmanjšega odpora, poznavalec vedno znova in znova preoblikuje iste podobe ter ustvarja podobe podob. In vse dokler se omejuje zgolj na to preprosto poustvarjanje, ko zgolj dodaja element časa, je to, kot že rečeno, spomin oziroma predvidevanje.

Konkretno mišljenje je navsezadnje zgolj ponavljanje vsakdanjih izkušenj v bolj prefinjeni materiji, le s to razliko, da lahko poznavalec ustavi in spremeni njihovo zaporedje, in jih, če to hoče, ponavlja oziroma pospešuje ali upočasnjuje. Lahko se zadrži ob posamezni podobi, razglablja o njej, razmišlja, in lahko s takšnim lagodnim preiskovanjem izkušenj izve precej tega, kar je prezrl, ko jih je neposredno doživljal, navezan na nemirno, stalno vrteče se kolo časa. Znotraj sebe si lahko ustvari svoj lasten čas in ga uskladi s svojimi merili, podobno kot to počne s svojimi svetovi Logos. Razlika je le ta, da se ne more izogniti bistvu časa, zaporedja, vse dokler se ne dotakne zavesti Logosa, ko se osvobodi vezi materije sveta, pa še tedaj le v zvezi s tem sončnim sistemom.

Razvoj mišljenja

Opazovanje in njegova vrednost

Prvi pogoj za primerno mišljenje je pozorno in skrbno opazovanje. Jaz kot poznavalec mora pozorno in natančno opazovati ne-Jaz, če naj bi ta postal poznano in se zlil z Jazom.

Naslednji pogoj je dovezetnost in zanesljivost mentalnega telesa, sposobnost hitrega odzivanja na vtise in njihovega ohranjanja, potem ko so enkrat sprejeti.

Hitrost poznavalčeve evolucije, hitrost, s katero njegove latentne zmožnosti postajajo dejavna moč, je sorazmerna s pozornostjo in natančnostjo njegovega opazovanja ter z dovezetnostjo in zanesljivostjo njegovega mentalnega telesa.

Če poznavalec ne opazuje miselne podobe dovolj pozorno ali z ne dovolj razvitim mentalnim telesom, potem ne more zaznati vseh vibracij nekega zunanje predmeta, temveč le najizrazitejše, zaradi česar ga preoblikuje v nepopolno reprodukcijo, tako da je tedaj gradivo za mišljenje neprimerno in zavajajoče. Najprej o predmetu pridobimo nek splošen vtis, pri čemer posamezne podrobnosti ostajajo nejasne ali celo manjkajo. Z razvojem spo-

sobnosti in z vgradnjo finejšega materiala v mentalno telo ugotovimo, da od tega istega zunanjega predmeta prejmemo veliko več kot tedaj, ko še nismo bili tako razviti. Tako v nekem predmetu odkrijemo precej več kot nekoč.

Predstavljajmo si dva človeka, ki na polju opazujeta čudovit sončni zahod. Eden naj bo slabo razvit kmetovalec, ki narave ni vajen opazovati drugače kot le v povezavi s svojimi pridelki. Ta se ozira v nebo le zato, da bi videl, ali se obeta dež ali sonce, in se ne ukvarja z drugimi vidiki kot le tistim, ki zadeva njegovo lastno preživetje in delo. Drugi pa naj bo umetnik, genialen slikar, poln ljubezni do lepote, izurjen v zaznavanju in uživanju vsake sence in barvnega tona. Kmetovalec skozi svoje fizično, astralno in mentalno telo sprejme vse vibracije čudovitega sončnega zahoda, ki tako vplivajo na te nosilce njegove zavesti. In tako na nebu opazi različne barve, med katerimi prevladuje rdeča, kar pomeni napoved lepega vremena za naslednji dan, kar je dobro ali slabo za njegov pridelek, odvisno od primera. In to je tudi vse, kar kmetovalec zazna ob opazovanju sončnega zahoda. Slikar je skozi svoje fizično, astralno in mentalno telo izpostavljen povsem istim vibracijam kot delavec, a kako drugačen je rezultat! Fin material njegovih teles poustvari milijone vibracij, ki so prehitre in preveč fine, da bi lahko premaknile surovo materijo teles kmetovalca. Njegova podoba sončnega zahoda je zato povsem drugačna od kmetovalčeve. Pretanjena zasenčenost barv, prelivanje odtenkov, prosojno modra, roza in najbolj blede zelena, osvetljene z odtenki zlate in kraljevskega škrlata – vse te okuša z dolgotrajno radostjo, zamaknjen od čutne očaranosti. V njem se prebudijo vsa fina čustva, medtem ko se ljubezen in občudovanje zlijeta v eno samo spoštovanje in veselje, da takšna lepota sploh obstaja. Ko se mentalno telo preoblikuje zaradi vibracij, ki ga dosežejo na mentalni ravni in izvirajo iz mentalnega vidika sončnega zahoda, se odvija najbolj navdihujoče porajanje zamisli. Razlika v podobah ni posledica zunanjega vzroka, temveč notranje dovzetnosti. Ne izvira od zunaj, temveč iz zmožnosti odzivanja. Ne nahaja

se v ne-Jazu, temveč v Jazu in njegovih ovojih. Te razlike ustvarijo rezultat – kako malo valovanja pri prvem opazovalcu, in kako veliko pri drugem!

Ta primer je vznemirljiv prikaz pomena evolucije poznavalca. Obdaja nas lahko veselje lepote, in od vsepovsod lahko delujejo njegovi valovi, pa vendar ni nujno, da obstajajo tudi za nas. Vse, kar se nahaja v umu Logosa¹³ našega sistema, deluje na nas in na naša telesa. Koliko tega lahko sprejmemo, je odvisno od naše razvojne stopnje. To, kar potrebujemo za razvoj, ni sprememba izven nas, temveč sprememba znotraj nas. Vse nam je že dano, mi sami pa moramo razvijati sposobnost sprejemanja.

To nas navaja k sklepu, da je ena od prvin jasnega mišljenja natančno opazovanje. Tako moramo začeti delovati na fizični ravni, kjer naša telesa vzpostavljajo stik z ne-Jazom. Med našim vzpenjanjem se celotna evolucija začne na najnižji ravni ter nato prehaja na višje. Na najnižji ravni se prvič dotaknemo zunanega sveta, od koder vibracije preidejo navzgor – oziroma navznoter – in prebujajo notranje moči.

Skrbno opazovanje je torej sposobnost, ki jo je potrebno namensko razvijati. Večina ljudi se sprehaja po svetu z na pol zaprtimi očmi. To lahko preizkusimo tudi pri sebi in se vprašamo, kaj smo opazili med svojo hojo po ulici. Lahko se vprašamo: “Kaj sem opazil, ko sem hodil po tej ulici?” In marsikdo ne opazi skoraj ničesar, ne oblikuje kakšnih jasnih podob. Drugi opazijo nekaj. Nekateri pa opazijo marsikaj. Houdini pripoveduje, da je vzgajal svojega sina v opazovanju vsebine izložb, pred katerimi sta se ustavljala, medtem ko sta se sprehajala po londonskih ulicah, vse dokler slednji ni bil sposoben opisati celotne vsebine izložbe, pred katero se je sprehodil, ne da bi se pred njo posebej ustavil, temveč ji je posvetil zgolj bežen pogled.

¹³ Logos (grščina) – dobesedno pomeni *beseda*, v metafizičnem smislu pa manifestirano božanstvo, njegov zunanji izraz oziroma učinek vzroka, ki ostaja prikrit. V ezoterični filozofiji ima številne pomene, saj obstajajo različne vrste ali stopnje *logoi*, pri čemer so nekateri po značaju božanski drugi pa duhovni, nekateri na kozmični, drugi na bolj omejeni ravni. Na primer, božansko-duhovna entiteta v ozadju našega sonca je *solarni logos* našega sončnega sistema. Izraz je zato relativen in ne absoluten.

Običajen otrok in nerazviti človek sta opazovalca, in razvitost njune inteligence ustreza njuni zmožnosti opazovanja. Povprečnega človeka zaznamuje navada jasnega, hitrega opazovanja, iz katerega izhaja njegovo jasno mišljenje. Vsi, katerih misli so zelo zmedene, praviloma zelo nenatančno opazujejo. Izjemo predstavljajo visoko razumsko razviti ljudje, katerih razum je običajno usmerjen navznoter, njegova telesa pa niso bila izurjena na način, kot ga bomo predstavili v nadaljevanju.

Toda odgovor na prej zastavljeno vprašanje se lahko glasi takole: "Mislim sem na nekaj drugega in zato nisem opazoval." In to je dober odgovor, da človek misli na nekaj, kar je pomembnejše od urjenja mentalnega telesa in sposobnosti doseganja pozornosti s skrbnim opazovanjem. Pomanjkljivo opazovanje je v takem primeru lahko dobro. A če človek le sanjari in blodi brez cilja, tedaj svoj čas precej bolj zapravlja, kot pa če bi svojo energijo usmeril navzven.

Kdor je globoko zatopljen v svoje misli, ne opazi stvari pred seboj, kajti usmerjen je navznoter in ne navzven, zato ni pozoren na to, kaj se dogaja pred njegovimi očmi. Morda zanj v tem življenju ni smiselno, da bi svoja telesa uril za izvajanje skorajda objektivnega opazovanja, kajti visoko razviti potrebujejo drugačno urjenje kot delno razviti.

Toda koliko nepozornih ljudi je dejansko "globoko zatopljenih v svoje misli"? Pri večini ljudi je vse, kar se dogaja v njihovem umu, eno samo lenobno spremljanje miselnih podob, ki se naključno pojavijo, ter brezciljno prelistavanje vsebine uma, podobno lenobni ženski, ki pregleduje vsebino svoje garderobne omare ali škatle z nakitom. To ni razmišljanje, kajti razmišljanje pomeni, kakor smo videli, vzpostavljanje odnosov, dodajanje nečesa, kar prej ni bilo prisotno. Pri razmišljanju je pozornost poznavalca premišljeno usmerjena k miselnim podobam in se z njimi dejavno ukvarja.

Razvoj navade opazovanja je torej del urjenja uma, in tisti, ki se mu posvetijo, lahko spoznajo, da postaja um jasnejši, zmogljivejši in lažje vodljiv, tako da ga lahko usmerjajo precej bolje kot prej. Ko je ta moč opazovanja enkrat

dosežena, deluje samodejno. Mentalno telo skupaj z drugimi beleži podobe, ki so lahko po želji na razpolago tudi kasneje, ne da bi zahtevale posebno pozornost svojega lastnika. Tako ni več nujno, da človek usmeri svojo pozornost k predmetom, ki se predstavljajo čutnim organom, da bi lahko sprejel in ohranil vtis o teh predmetih.

Zelo vsakdanji, a pomemben primer te vrste se je zgodil tudi meni. Med nekim mojim potovanjem po Ameriki se je v skupini porodil razgovor o številki lokomotive vlaka, s katerim smo potovali. Um mi je v trenutku prikazal številko, vendar pa to nikakor ni bil primer jasnovidnosti. Jasnovidnost bi bila, če bi preiskala vlak in poiskala številko. Moji čutni organi, čuti in um so brez kakršnegakoli zavestnega delovanja opazili in zabeležili številko že tedaj, ko je vlak prihajal na postajo. In ko se je pokazala potreba po njej, se je takoj pojavila mentalna podoba prihajajočega vlaka s številko na lokomotivi. Ko enkrat obvladate to sposobnost, je koristna zato, ker lahko stvari, mimo katerih ste šli, ne da bi tedaj pritegnile vašo pozornost, priključete zgolj tako, da pregledate zapis, ki so si ga o njih v lastni režiji zabeležili mentalno, astralno in fizično telo.

Ta samodejna dejavnost mentalnega telesa, neodvisna od zavestne dejavnosti džive, deluje v vseh nas veliko bolj, kot si predstavljamo. Kajti ko se neka oseba nahaja v hipnotičnem stanju, omenja veliko drobnih dogodkov, ki so se ji zgodili, ne da bi tedaj pritegnili njeno pozornost. Ti vtisi dosežejo mentalno telo skozi možgane in se vtisnejo tako vanje kot v mentalno telo. Na ta način dosežejo mentalno telo mnogi vtisi, ki niso dovolj globoki, da bi vstopili v zavest – a ne zato, ker jih ne bi mogla zaznati, temveč ker običajno ni dovolj budna, da bi zaznala še kaj drugega kot globlje vtise. Ti vtisi zaradi veliko močnejših vtisov, ki jih sprejema ali ustvarja sam dživa, običajno ostanejo neopazni, vendar jih možgani prenesejo med hipnotičnim spanjem, blodnjami, fizičnimi sanjami, ko je dživa odsoten. Če pa je um izurjen za opazovanje in beleženje, tedaj lahko dživa tako zbrane vtise obnovi po svoji volji.

Če bi tako dva človeka hodila po ulici, eden izurjen, drugi pa ne, bi oba prejela številne vtise, ne da bi se tedaj tega zavedala. Toda kasneje bi izurjen opazovalec, za razliko od neizurjenega, te vtise lahko obnovil. Ker je ta moč povezana s samim izvorom jasnega mišljenja, bodo tisti, ki si želijo načrtno razvijati in nadzirati moč mišljenja, ravnali primerno, če bodo načrtno razvijali navado opazovanja ter žrtvovali ugodje, ki ga doživljajo ob lenobnem domišljijem lebdenju katerekoli vrste.

Razvoj mentalnih sposobnosti

S kopičenjem podob postaja delo poznavalca čedalje bolj zapleteno. Pri tem izvablja iz njega drugo za drugo moči, ki so prirojene njegovi božanski naravi. Zunanjega sveta ne sprejema več kot zgolj preprost medsebojen odnos s predmeti kot vzrokom za doseganje ugodja oziroma bolečine, temveč hkrati razvršča tudi njihove podobe, jih preučuje z različnih vidikov, jih premešča in znova preučuje. In urejati prične tudi svoja lastna opazovanja.

Opazuje, kakšno zaporedje nastane, ko neka podoba prikliče drugo. Kadar druga večkrat sledi prvi, tedaj vselej pričakuje drugo, potem ko se pojavi prva, ter ju tako poveže. To so njegovi prvi poskusi razmišljanja, pri čemer se znova soočamo s priklicem neke prirojene zmožnosti. Zaradi skupnega pojavljanja A in B v tem zaporedju, sklepa, da se bo po A vselej pojavil tudi B. Med nenehnim preverjanjem te napovedi ju začne opredeljevati kot "vzrok" in "učinek", kar je prenačljeno dejanje in je osrednji razlog večine njegovih začetniških napak. Razen tega pri razvrščanju podob opazuje razlike in podobnosti ter razvija sposobnost primerjanja. Izbira eno ali drugo podobo kot tisto, ki mu nudi ugodje, in svoje telo spodbuja k njenemu iskanju v zunanjem svetu, pri čemer s svojimi odločitvami in njihovimi posledicami razvija presojanje. Razvija občutek za razmerje v odnosu do podobnosti in razlik ter povezuje predmete na osnovi njihovih značilnih podobnosti, ločuje na podlagi njihovih značilnih razlik. Tudi pri tem napravi veliko napak, saj ga na začetku z lahkoto zavedejo površinske podobnosti,

ki pa jih nato s kasnejšim opazovanjem odpravlja. Tako postopno razvija opazovanje, razlikovanje, razmišljanje, primerjanje, presojanje. Te sposobnosti razvija z vajo, tako da z delovanjem misli, z akcijo in reakcijo, ki se nenehno odvija med Jazom in ne-Jazom, razvija vidik Jaza kot poznavalca.

Zaradi pospešitve razvoja teh sposobnosti jih moramo preiščeno in zavestno vaditi ter pri tem kot priložnost za nadaljnji razvoj izrabiti razmere v vsakdanjem življenju. Kot smo videli, se lahko v opazovanju urimo v vsakdanjem življenju, in podobno se lahko navadimo opazovanja podobnosti in različnosti pri predmetih, ki nas obdajajo, pri čemer izpeljujemo ugotovitve in jih preverjamo z dogodki, jih primerjamo in presojava, in vse to zavestno ter z jasnim namenom. S tako preiščeno vadbo raste moč mišljenja precej hitreje in postaja nekaj, kar uporabljamo zavestno, kot nekaj, kar jasno obvladujemo.

Urjenje uma

Uriti um na kakršenkoli način pomeni, da ga do določene mere celovito izurimo, kajti vsako načrtno urjenje organizira substanco uma, iz katere je sestavljeno mentalno telo, in obenem priključuje nekatere moči poznavalca. Povečana zmožnost je lahko usmerjena h kateremukoli cilju in na razpolago za vsak namen. Izurjen um lahko uporabimo pri nekem novem predmetu, kar za neizurjen um ne bi bilo mogoče - to pa je uporaba vzgoje.

Vendar pa moramo vedeti, da uriti um ne pomeni, da ga preobremenimo z dejstvi, temveč da iz njega izvablamo njegove moči. Um ne raste tako, da ga polnimo z mislimi drugih ljudi, temveč tako, da izraža svoje lastne sposobnosti. O velikih učiteljih na čelu človeške evolucije pravimo, da poznajo vse, kar obstaja v sončnem sistemu. To ne pomeni, da se v njihovi zavesti stalno nahaja vsako dejstvo, temveč da so že toliko razvili vidik znanja, da lahko ob usmerjanju svoje pozornosti v poljubno smer vselej prepoznajo predmet, h kateremu so jo usmerili. To je gotovo precej več kot pa polnjenje uma z določenim številom dejstev. Kajti precej več pomeni,

če lahko nekaj, k čemur usmerimo pogled, vidimo sami, kot pa da ostanemo slepi zanj in ga poznamo le iz opisovanja drugih. Merilo evolucije uma predstavlja razvoj narave, ki je znanje, in ne število podob, ki jih um vsebuje; moč, da v sebi poustvari katerokoli stvar, ki mu je predstavljena. To je uporabno tako v tem kot kateremkoli vesolju. Ko jo enkrat pridobimo, jo lahko uporabljamo, ne glede na to kje se nahajamo.

Druženje z razvitejšimi

Pri tem delu urjenja lahko razvoj uma zelo spodbudi povezovanje z razvitejšimi od nas. Močnejši mislec od nas nam lahko z oddajanjem vibracij višjega reda, kot smo jih sposobni ustvariti sami, fizično pomaga. Kos železa, ki leži na tleh, sam od sebe ni sposoben oddajati toplotnega sevanja, a če je v bližini ogenj, se lahko odzove na njegovo toplotno sevanje in tako postane topel. Ko se približamo nekemu močnemu mislecju, njegove vibracije delujejo na naše mentalno telo in v njem prebudijo ustrezne vibracije, tako da vibriramo podobno kot on. Tedaj čutimo, da se je naša mentalna moč povečala in da smo sposobni doumeti nekaj, kar se nam je doslej praviloma izmikalo. A ko ponovno ostanemo sami, ugotovimo, da je naše doumevanje zahtevnejših vprašanj spet nejasno in zmedeno.

Ljudje, ki se udeležijo nekega predavanja, ga razumno spremljajo in v tistem trenutku tudi dojamajo predstavljeno sporočilo. Odidejo zadovoljni in prepričani, da so pridobili dobršno mero znanja. Naslednji dan, ko ta spoznanja želijo s kom podeliti, pa presenečeno ugotovijo, da niso sposobni poustvariti pojmovanj, ki so se samo dan prej zdela tako razumljiva in navdihujoča. Tako pogosto nepotrpežljivo izjavljajo: "Prepričan sem, da vem, le da se sedaj tega ne morem spomniti." To čutenje izvira iz spomina na vibracije, ki sta jih izkusila tako mentalno telo kot dživa. Obstaja zavest, da smo nekaj doumeli, obstaja spomin na ustvarjene oblike, obstaja čutenje, da smo jih ustvarili, in zato bi bilo smiselno, da bi lahko tudi poustvarili. Toda dan prej so oblike, ki jih je sprejelo naše mentalno telo, ustvarile

mojstrske vibracije močnejšega misleca, kar pomeni, da so nastale zunaj in ne znotraj nas. Občutek nezmožnosti, ki ga doživljamo ob neuspešnih poskusih, da bi jih poustvarili, kaže na to, da jih moramo še večkrat oblikovati, če hočemo doseči dovolj moči in jih poustvariti skladno z njihovimi samozasnovanimi vibracijami. Preden lahko poznavalec po volji poustvarja vibracije, mora večkrat izkusiti vibriranje na takšnih visokih ravneh. Zaradi prirojene narave lahko moč njihovega poustvarjanja razvije šele po tem, ko se večkrat odzove na zunanji vpliv. Oba poznavalca premoreta enako moč, le da je pri enem razvita, pri drugem pa latentna. In latentnost se prebudi zaradi stika s podobno že delujočo močjo. Na tak način močnejše pospeši razvoj šibkejšega.

To je prednost povezovanja z razvitejšimi osebami. Zaradi stika z njimi lahko veliko pridobimo zaradi njihovega spodbudnega vpliva lahko hitreje rastemo. Zato resnični učitelj veliko bolj pomaga s svojo prisotnostjo kot pa s kakršnimikoli besedami.

Tak vpliv se najučinkoviteje prenaša skozi neposreden osebni stik. Če ta ni mogoč, lahko veliko pridobimo tudi iz knjig, če jih modro izbiramo. Med prebiranjem dela kakšnega resnično velikega pisca bi morali doseči določeno pasivno stanje oziroma stanje sprejemanja, kajti tako lahko sprejmemo kar največ miselnih vibracij. Ob prebranih besedah bi se morali ustavljati, jih tehtati, skušati občutiti mišljenje, ki ga prenašajo, razkrivati vse njihove skrite medsebojne odnose. Obdržati moramo zbranost, kajti le tako lahko odstremo tančico besed in dosežemo um avtorja. Takšno branje je del naše vzgoje in prispeva k hitrejšemu razvoju naše mentalne evolucije. Popustljivejše branje od tega je lahko namenjeno prijetnemu kratkočasenju ali oskrbi našega uma z uporabnimi podatki, zaradi česar je prav tako uporabno. Toda samo prvi način branja resnično spodbuja naš razvoj, zato ga ne bi smel zapostaviti nihče, ki bi se rad razvijal z namenom služenja.

Koncentracija

Le malo je stvari, ki bi od študenta, ki je pričel uriti svoj um, zahtevale več napora kot koncentracija. Na začetku je napredek uma odvisen od naglih premikov, njegove budnosti, dovzetnosti za sprejemanje vtisov iz občutenj, ki se ponavljajo, hitrega preusmerjanja pozornosti. Na tej stopnji je nestalnost zelo koristna lastnost, nenehno usmerjanje pozornosti navzven pa temelj napredka. Dokler um zbira gradivo za mišljenje, je skrajna gibljivost prednost in hkrati z njenih izražanjem predstavlja gibalno njegovega razvoja skozi številna življenja. Ukinjanje te navade nenehnega hitenja navzven in usmerjanje pozornosti k eni sami točki prinaša spremembe, ki jih um doživlja kot hud udarec, potres, in se mu divje upre kot se neukročen konj uzdi.

Videli smo, da se mentalno telo oblikuje v podobe, ki ustrezajo predmetom, h katerim usmerja svojo pozornost. Patandžali govori o zaustavitvi preoblikovanja principa mišljenja, to je, o zaustavitvi teh nenehno spreminjajočih se poustvarjanj zunanjega sveta. Ustaviti nenehno dejavno preoblikovanje mentalnega telesa in ga oblikovati po eni sami podobi, je koncentracija z vidika oblike. Koncentracija z vidika poznavalca pa je odločno usmerjanje

pozornosti na to obliko, in sicer z namenom poustvariti jo znotraj sebe samega.

Med koncentracijo se zavest ohranja na eni sami podobi. Vsa pozornost poznavalca je usmerjena k eni sami točki, brez nihanja in odklonov. Tako ustavi um – ki se zaradi privlačnosti zunanjih predmetov nenehno premika od ene stvari do druge ter v hitrem zaporedju po vsaki oblikuje samega sebe – ga obvlada in z voljo prisili, da zadrži eno samo obliko, oblikovan v eno samo podobo, ne glede na vse ostale vtise.

Ko se um zaustavi in se usmeri k eni sami podobi in ko poznavalec o njej vztrajno premišljuje, je doseženo veliko večje poznavanje predmeta kot s pomočjo kakršnekoli besedne predstavitve. Naša predstava o neki sliki ali pokrajini je veliko popolnejša, če smo jo videli, kot pa če smo o njej le brali ali poslušali. In če se zbrano usmerimo k takemu opisu, se v mentalnem telesu oblikuje slika, ki nam omogoči večje poznavanje kot samo ob prebiranju. Besede so simboli o stvareh, in koncentracija je usmerjanje pozornosti h grobem obrisu neke stvari, ustvarjenemu z besedami, ki jo opisujejo. In ko se zavest tesneje poveže z opisano stvarjo, razkrije čedalje več njenih podrobnosti.

Zavedajmo se, da koncentracija ni stanje pasivnosti, temveč nasprotno, stanje izrazitega in urejenega delovanja. V mentalnem svetu je primerljiva z napetostjo mišic v fizičnem svetu, pripravljenih na skok ali povečan napor. Pri začetnikih mentalno napetost dejansko spremlja tudi ustrezna fizična napetost, tako da vadba koncentracije povzroča fizično utrujenost – ne le utrujenost živčnega sistema, temveč tudi mišic. Tako kot nam osredotočen pogled omogoči opazovanje podrobnosti na nekem predmetu, ki jih sicer bežni pogled prezre, tako nam tudi koncentracija omogoči opazovanje podrobnosti neke zamisli. In ko jo še povečamo, lahko v istem času opazimo več, kajti tudi tekač v eni minuti steče mimo več predmetov kot sprehajalec. Tekoč bo ob mimohodu dvajsetih predmetov porabil natančno isto količino mišične energije kot sprehajalec, vendar pa bo s hitrejšim izlivanjem energije ustrezno zmanjšal čas za to pot.

Na začetku moramo premagati dve težavi. Prvič, poznavalec se ne sme posvečati vtisom, ki nenehno obletavajo um. Preprečiti moramo, da bi se mentalno telo odzivalo nanje, in se upreti svojemu odzivanju na te zunanje vtise. A za to je nujno del pozornosti nameniti samemu odporu, ki pa izgine, ko enkrat presežemo svoje nagnjenje k odzivanju. Potrebno je doseči popolno ravnovesje, stanje brez odpora in tudi brez ne-odpora, trden mir, ki je tako močan, da zunanji valovi ne morejo v zavesti sprožiti nikakršnega učinka, tudi kakšnega drugotnega učinka ne, zaradi česar bi se bilo potrebno nečemu upreti.

Drugič, um mora določen čas ohranjati eno samo podobo kot predmet svoje zbrane pozornosti. Upreti se mora ne le temu, da bi se prilagodil zunanjim vtisom in se odzival nanje, temveč mora tudi prenehati s svojim lastnim notranjim delovanjem, nenehnim preurejanjem svojih vsebin, razmišljanjem o njih, z vzpostavljanjem novih odnosov ter odkrivanjem še neodkritih povezav in razlik. Svojo pozornost mora sedaj omejiti na en sam predmet, se nanj osredotočiti. Seveda ne preneha s svojim delovanjem, temveč ga v celoti usmeri v en sam kanal. Količina vode, ki teče po široki površini, bo ustrezno premogla le majhno gonilno moč. Ta ista količina vode, usmerjena v ozek kanal in z isto začetno spodbudo, pa bo odnesla vsako oviro. Od tu vrednost “osredotočenosti na eno točko”, pri čemer vztrajajo učitelji meditacije. Ne da bi karkoli dodali moči uma, se njegova učinkovitost neznansko poveča. Če dovolimo, da se para prosto širi po zraku, njena moč ne more premakniti niti drobnega insekta, a če to isto paro usmerimo v kakšno cev, lahko s svojo močjo premakne tudi bat. Notranji mir je celo težje vzpostaviti, kakor pa zanemariti zunanje vtise, saj je povezan s človekovim globljim in polnejšim življenjem. Obrniti hrbet zunanjemu svetu je lažje, kot umiriti notranjega, kajti notranji svet se bolj poistoveti z Jazom, tako da za večino ljudi na sedanji razvojni stopnji predstavlja “jaz”. Tako že sam poskus umiritve uma omogoča korak naprej v evoluciji zavesti. Kajti hitro lahko zaznamo, da vladar in vladano ne moreta postati

eno, zato se nagonsko začnemo istovetiti z vladarjem. “Umirjam svoj um,” je izraz zavesti, um pa občuti pripadnost “jazu”.

To razlikovanje raste nezavedno, in študent se začenja zavedati dvojnosti, tega, kar nadzira, in onega, kar je nadzorovano. Pojavi se ločitev od nižjega konkretnega uma, zaradi česar je mogoče zaznati večjo moč “jaza”, jasnejšo vizijo, in prav tako tudi to, da ta “jaz” ni odvisen niti od telesa niti od uma. To je prvo spoznanje, zavestno zaznavanje resničnega obstoja nesmrtni narave, ki je bila razumsko že sprejeta, vizija, ki je dejansko spodbudila zbranost in je sedaj tako nagrajena. Z nadaljnjim urjenjem se obzorje širi, vendar navznoter in ne navzven, nenehno navznoter, na edinstven način. Tam se razvija moč spoznanja resnice na prvi pogled, kar pa se razkrije šele tedaj, ko je um, s svojimi počasnimi procesi razumevanja, presežen. [Bralec naj nikoli ne pozabi, da “um” vselej predstavlja “nižji um”, mentalno telo plus manas. Op. p.] Kajti “jaz” je izraz Jaza, katerega narava je vedenje. In vselej, ko vzpostavi stik z neko resnico, odkrije, da so njene vibracije urejene in zato sposobne v njem ustvariti jasno podobo, medtem ko laž povzroči izkrivljeno, nesorazmerno podobo, ki že s samim svojim odsevom razkriva svojo pravo naravo.

Ko um čedalje bolj drsi v podrejen položaj, vedno bolj prevladujejo moči Ega, in tedaj vlogo razmišljanja, ki bi ga morda na fizični ravni lahko primerjali s čutilom za tip, prevzame intuicija – kar bi lahko bilo na fizični ravni enakovredno neposrednemu vidnemu zaznavanju. Dejansko je analogija še veliko večja kot na prvi pogled. Kajti intuicija se razvije iz razmišljanja enako dosledno in brez sprememb v svoji izvorni naravi, kot se iz čutila za tip razvije oko. Gotovo obstajajo velike spremembe v “načinu”, a to naj nas ne zaslepi, da ne bi mogli videti urejenega in logičnega evulcijskega toka. Intuicija neinteligentnega je spodbuda, ki je porojena iz želje, in se nahaja nižje, ne pa višje od razmišljanja.

Ko se um dodobra izuri v zbranem usmerjanju pozornosti k določenemu predmetu in lahko določen čas to koncentracijo – kot se imenuje to stanje – tudi ohrani, naslednji korak predstavlja opustitev predmeta in zadrž-

vanje uma v tej drži zbrane pozornosti, ne da bi bil pri tem usmerjen h kakšnemu predmetu. V tem stanju mentalno telo ne premore nikakršne podobe; to je njegov lasten material, negiben in trden, ne sprejemajoč nikakršnih vtisov, v stanju popolnega miru, kot negibna vodna površina. To ni stanje, ki bi lahko trajalo kaj dlje kot zelo kratek čas. Podobno je “kritičnemu stanju” v kemiji, točki stika med dvema prepoznanimi in določnima pod-stanjema materije. Drugače povedano, ko mentalno telo miruje, zavest uide iz njega ter prehaja v “laja središče”¹⁴ in iz njega, nevtralne točke stika med mentalnim in kavzalnim telesom; prehod, ki ga spremlja začasna omedlevica oziroma izguba zavesti – neizogibna posledica izginotja predmetov zavesti – čemur sledi zavestnost na višji ravni. Izpadanju predmetov zavesti, ki pripadajo nižjim svetovom, tako sledi pojavljanje predmetov zavesti v višjih. Tedaj lahko Ego oblikuje mentalno telo skladno s svojimi vzvišenimi mislimi in ga prepoji s svojimi lastnimi vibracijami. Lahko ga preoblikuje skladno z visokimi vizijami ravni nad njegovo lastno, katerih prebliske je ujel v svojih najbolj vzvišenih trenutkih, in lahko tako prenese navzdol in navzven ideje, na katere se mentalno telo sicer ne bi bilo sposobno odzvati. To je tisti navdih genija, ki bliskovito in z bleščečo svetlobo osvetli um ter razsvetli svet. Človek, ki ga prenese v svet, v svojem običajnem mentalnem stanju le stežka razloži, kako ga je dosegel; ve le to, da na nek nevsakdanji način “moč, ki v meni odzvanja, živi na mojih ustnicah, se izraža skozi moje roke”.

Zavest se nahaja povsod tam, kjer obstaja nekaj, na kar se lahko odziva.

V svetu oblik neka oblika zaseda določeno mesto, zato ne moremo reči, da se nahaja – naj mi bo oproščeno takšno izražanje – na nekem kraju, kjer je ni. Se pravi, ko zaseda določeno mesto, je bližje ali dlje od drugih oblik, ki

¹⁴ Laja (Laya ali layam, sanskrt) je beseda, ki izvira iz korena *li* (razgraditi, izginiti) in v fiziki in kemiji predstavlja točko ravnovesja (ničelno točko). V okultizmu je to točka, na kateri postane substanca homogena in zato nesposobna delovanja. Laja središče je tako mistična *točka*, na kateri neka stvar izgine z neke ravni, da bi se pojavila na drugi. Predstavljamo si ga lahko tudi kot kanal, preko katerega se izliva vitalnost z višjih na nižje ravni ali stanja materije, oziroma substance.

tudi zasedajo določena mesta v odnosu do njenega. Če želi na neko drugo mesto, mora premagati vmesni prostor, in tak prehod je lahko hiter ali počasen, bliskovito hiter oziroma počasen kot polž. Vendar pa je nujen, kar zahteva določen čas, ne glede na to, koliko.

Torej, z vidika zavesti prostor ne obstaja na noben tak način. Zavest spreminja svoje stanje in ne svojega mesta, pri čemer bolj ali manj zaobjema in pozna oziroma ne pozna tega, kar ni ona sama, in sicer odvisno od svoje sposobnosti odzivanja oziroma ne-odzivanja na vibracije ne-jazov. Njeno obzorje se širi z rastjo njene odzivnosti, se pravi z njeno močjo odzivanja, z njeno sposobnostjo poustvarjanja vibracij. V tem primeru ni govora o gibanju, o prehodih skozi vmesne intervale. Prostor pripada oblikam, ki najmočneje vplivajo druga na drugo tedaj, ko so si blizu, pri čemer se moč njihovega medsebojnega vplivanja manjša z večanjem razdalje med njimi.

Vsi uspešni študentje v stanju zbranosti sami v sebi na novo odkrivajo omenjeno ne-obstajanje prostora z vidika zavesti. Določen adept¹⁵ lahko pridobi vedenje o kateremkoli predmetu znotraj meja svojega stanja zbranosti, ne da bi na takšno stanje zbranosti razdalja kakorkoli vplivala. Nekega predmeta, recimo na nekem drugem planetu, se zave ne zaradi teleskopskega delovanja svoje astralne vizije, temveč zato, ker obstaja kot točka v notranjem področju celotnega vesolja; tak človek doseže srce življenja in v njem vidi vsako stvar.

V *Upaniśadah* piše, da se znotraj srca nahaja majhna sobica, kjer obstaja "notranji eter", ki se širi skupaj s prostorom. To je atma¹⁶, Jaz, neumrljivi, onstran bridkosti: "V njej živita nebo in zemlja, v njej živita ogenj in zrak, sonce in luna, blisk in zvezde, vse, kar je, in vse, kar ni v tem [vesolju]" (*Āndogjopaniśad*, VIII, i, 3).

¹⁵ adept (Adeptus, latinsko) – "Tisti, ki je dosegel." V okultizmu je to človek, ki je dosegel določeno stopnjo iniciacije ter tako postal mojster znanosti ezoterične filozofije.

¹⁶ atma (Atma, sanskrt) – duh, božanska monada; sedmi princip v sedmerni konstituciji človeka.

Ta “notranji eter srca” je star mistični izraz, ki označuje fino naravo Jaza, ki je dejansko eden in vse-prežemajoč, tako da vsakdo, ki ohrani zavest v Jazu, na tak način ohrani zavest tudi v vseh točkah vesolja. Znanost pravi, da gibanje nekega telesa na Zemlji vpliva na najbolj oddaljene zvezde zato, ker so vsa telesa potopljena v eter in z njim prepojena. Eter je trajen medij, ki prenaša vibracije brez trenja, in zato deluje brez kakršnekoli energijske izgube zaradi razdalje. To je del oblikovne razsežnosti narave. Zato je povsem naravno, če je vse-prežemajoča in trajna tudi zavest, ki je del življenjske razsežnosti narave.

Mi čutimo, da smo “tukaj”, ker sprejemamo vtise od predmetov okoli nas. Torej, ko zavest zavibrira kot odzivanje na “oddaljene” predmete enako celovito kot na “bližnje”, čutimo, da smo v njih. Če se zavest na nek dogodek, ki se dogaja na Marsu, odziva enako celovito kot na dogodek, ki se odvija v naši sobi, tedaj znotraj nje ne obstaja nikakršna razlika v njenem poznavanju, zaradi česar sebe v obeh primerih zaznava enako “tukaj”. To ni vprašanje prostora, temveč vprašanje evolucije zmožnosti. Poznavalec se nahaja povsod tam, kjer se lahko odziva njegova zavest, in povečevanje moči njenega odzivanja pomeni vključevanje v zavest vsega, na kar se zavest odziva, vsega, kar se nahaja znotraj razpona njenega vibriranja.

Tudi tukaj je lahko v pomoč fizična analogija. Oko vidi le to, kar lahko vanj pošlje svetlobne vibracije, in nič drugega. Odzove se lahko le znotraj določenega vibracijskega razpona; vse, kar se nahaja zunaj tega razpona, nad ali pod njim, zanj ostaja tema. Star hermetični aksiom “kakor zgoraj, tako spodaj” je nit, ki vodi iz labirinta okoli nas, kajti preučevanje zrcalnih podob v nižjem nas pogosto nauči kaj o višjem, od koder izvirajo.

Ena od razlik med zmožnostjo ohranjanja zavesti kjerkoli ter “odhajanjem” na višje ravni je ta, da v prvem primeru živa, ki je oziroma ni vklenjen v svoje nižje nosilce, čuti prisotnost “oddaljenih” predmetov, medtem ko se v drugem, ovit v mentalno in astralno telo, oziroma samo mentalno, hitro premika od točke do točke in se zaveda prehoda. Veliko pomembnejšo razliko kot to pa predstavlja dejstvo, da se v drugem primeru lahko znajde

med množico predmetov, ki jih sploh ne razume, se pravi v nekem novem in nenavadnem svetu, ki ga vznemirja in zmede; medtem ko v prvem primeru razume vse, kar vidi, saj pozna tako življenjsko kot oblikovno razsežnost. Med takšnim preučevanjem luč enega Jaza razsvetljuje vse stvari, zaradi česar človek spokojno uživa znanje, ki ga sicer ne bi mogel nikoli pridobiti, pa čeprav bi v divjini oblik preživel brezštevne dobe.

Koncentriranost je sredstvo, s katerim se dživa osvobodi navezanosti na oblike in prestopi v mir. "Brez zbranosti ni miru," pravi učitelj (*Bagavadgita*, II, 66), kajti mir gnezdi na skali, ki se dviga nad vznemirjenimi valovi oblike.

Kako dosegamo koncentriranost

Potem ko študent preuči teorijo doseganja koncentriranosti, bi moral pričeti z vadbo.

Če je po svoji naravi pobožen, bo njegovo delo precej enostavno, kajti v tem primeru je lahko njegov predmet kontemplacije isti kot predmet njegove predanosti. In ker ta predmet zelo privlači njegovo srce, se um z lahkoto ustali ob njem in si brez napore predstavlja ljubljeno podobo ter prav tako enako enostavno izključi vse ostale. Kajti um nenehno poganja želja, zaradi česar je v vlogi posrednika za doseganje ugodja. Um stalno išče to, kar prinaša ugodje, zato si nenehno skuša predstavljati podobe, ki mu ga lahko ponudijo, in hkrati izključevati podobe, ki prinašajo bolečino. Zato vztraja pri ljubljeni podobi, kajti trdnost kontemplacije zagotavlja preizkušeno ugodje, tako da se vedno znova vrača k njej, pa četudi bi bil od nje na silo ločen.

Predan človek lahko zato zelo hitro doseže višjo stopnjo zbranosti; misli na predmet svoje predanosti, z domišljijo ustvari, tako jasno kot le lahko, sliko, podobo tega predmeta, in nato ohranja um osredotočen na to podobo, na misel o ljubljenem. Tako kristjan misli na Kristusa, devico Marijo, na svojega svetnika zavetnika, na svojega angela varuha; hinduist na Mahešvaro,

Višnuja, Umo, Šri Krišno; budist na Budo, Bodisatvo; parsi na Ahura Mazdo, Mitro, in tako naprej. Vsak in vsi ti predmeti predanosti prikličejo predanost častilca, tako da privlačnost, ki pritegne srca, um poveže s predmetom, ki omogoča srečo. Na tak način doseže um stanje zbranosti brez kakršnegakoli napora, brez kakršnekoli prisile.

Kadar ni predanosti, pa si človek lahko pomaga s prvino privlačnosti, vendar pa se tedaj ne poveže z osebo, temveč z določeno idejo. To bi naj tudi zaznamovalo vsakršen začetni poskus doseganja zbranosti. Tako ob odsotnosti predanosti privlačna podoba prevzame obliko kakšne globoke ideje, vzvišenega problema. Ta oblikuje predmet za doseganje koncentracije, ki trdno in trajno pritegne um. V tem primeru vezivno moč privlačnosti predstavlja razumsko zanimanje, globoka želja po znanju, ki je ena najglobljih človekovih ljubezni.

Druga, zelo plodna oblika doseganja zbranosti pri človeku, ki ga kot predmet predanosti ne privlači določena osebnost, je izbira določene kreposti. Ta lahko prebudi zelo iskreno predanost, saj prebuja srce s pomočjo ljubezni do razumske in moralne lepote. Um naj si krepost čim popolneje predstavlja in se, potem ko se na splošno seznanj z njenimi posledicami, ustali v njenih bistvenih značilnostih. Pomembna dodatna prednost te oblike doseganja zbranosti je ta, da krepost zato, ker se um oblikuje po njej, ponavljajoč njene vibracije, postopoma postane del človekove narave in se trdno usidra v njegov značaj. Takšno oblikovanje uma je dejansko dejanje samoustvarjanja, kajti um po določenem času v oblike, v katere ga prisili zbranost, zlahka zdrsne, tako da te oblike postanejo orodje njegovega običajnega izražanja. Res je, kot uči stari pregovor: "Človek je stvaritev mišljenja; to, o čemer razmišlja to življenje, v naslednjem tudi postane" (*Chhandogyopanishad*, III, xiv, 1.).

Ko um ni več zbrano pozoren na predmet, bodisi skozi predanost oziroma razum – kar se tu in tam zgodi – si ga mora ponovno priklicati in se znova osredotočiti nanj. Na začetku se pogosto dogaja, da um zaide, ne da bi se tega sploh zavedal, tako da se študent kar naenkrat zaloti, da ne razmišlja

o predmetu mišljenja, temveč o nečem povsem drugem. To se ponavlja kar naprej in naprej, tako da ga mora potrpežljivo voditi nazaj – kar je dolgočasen in naporen proces, vendar pa ne drugega načina, ki omogoča doseganje koncentracije, ne poznamo.

V primeru, ko um neopazno zaide, je koristno in poučno, da ga privedemo nazaj po isti poti, po kateri je zašel. Tak ukrep okrepi konjenikovo obvladovanje pobeglega konja in zmanjšuje nagnjenost konja k begu.

To ni enako kot logično mišljenje, čeprav slednje predstavlja korak k doseganju koncentracije, kajti pri logičnem mišljenju um prehaja z enega zaporedja podob na drugo, ne da bi se pri kateri tudi dokončno ustalil. Ker pa je to mnogo lažje kot samo doseganje zbranosti, ga začetnik lahko uporabi kot uvod v kasnejše zahtevnejše preizkušnje. Za predanega človeka je pogosto koristno, da za predmet svoje predanosti izbere določen dogodek iz življenja predmeta svoje predanosti ter ga živo in natančno zasnuje, skupaj s pokrajino in barvami. Tako se um postopoma utiri v eno samo smer, vse dokler se nazadnje ne ustavi pri osrednji podobi prizora, ki jo predstavlja sam predmet predanosti.

Prizor se med poustvarjanjem v umu navzame občutka realnosti, zaradi česar je na tak način povsem mogoče vzpostaviti magnetni stik z njegovim zapisom na višji ravni – z njegovo trajno podobo v kozmičnem etru – in tako osvojiti veliko več vedenja o njem kot s pomočjo kakršnegakoli opisa. Na tak način lahko predan človek s predmetom svoje predanosti vzpostavi magnetni stik, in zaradi neposrednosti tega stika tudi precej tesnejši odnos z njim kot sicer. Kajti prostorsko-fizična narava zavesti, ki ostaja enako zavestna povesod, ne omejuje, – trditev, ki smo jo že pojasnili.

Vendar pa ne pozabimo, da to logično mišljenje še ni enako stanju zbranosti. Kajti um se mora nazadnje omejiti na en sam predmet in ostati pozoren nanj. A ne tako, da bi o njem razmišljal, temveč tako, kot da bi sesal, vsrkaval njegovo vsebino.

Ovire pri doseganju zbranosti

Tavajoči um

Vsi, ki pričenjajo z vadbo doseganja koncentracije, se na splošno pritožujejo, da vsakemu poskusu doseganja zbranosti sledi še večja nemirnost uma. Do neke mere je to res. Kajti tudi tu, tako kot povsod, deluje zakon akcije in reakcije, zaradi česar pritisk na um izzove ustrezno reakcijo. A natančnejše opazovanje pokaže, da je povečanje nemira v precejšnji meri utvara. Zaznavanje povečanega nemira je predvsem posledica nenadnega nasprotja med Egom, ki si želi trdnosti, in uma v zanj običajnem stanju gibljivosti.

Ego je cel niz življenj preživel kot ujetnik uma in njegovega nemirnega preoblikovanja, podobno kot človek, ki ga po veselju nenehno prevaža vrteča se Zemlja. Človek se tega gibanja ne zaveda; ne zaveda se gibanja Zemlje, tako brezpogojno ji pripada in se giblje z njo. Le če bi se bil sposoben ločiti od nje in ustaviti svoje lastno gibanje, ne da bi pri tem razpadel na drobne koščke, le tedaj bi se lahko zavedel velike hitrosti, s katero se giblje Zemlja. Dokler človek popušča vsaki spremembi uma, se ne zaveda njegovega neprekinjenega delovanja in nemira. Ko pa se umiri, ko se neha gibati, tedaj zazna neprekinjeno gibanje uma, ki se mu je vse dotlej podrejal.

Če je začetnik s temi dejstvi seznanjen, ne bo izgubil poguma že na samem začetku svojega soočanja s to splošno preizkušnjo, temveč jo bo sprejel kot nekaj samoumevnega in mirno nadaljeval s svojim delom. Navsezadnje le ponavlja izkušnjo, o kateri je pred pet tisoč leti govoril Ardžuna:

“Ta joga, ki jo ti učiš
in ki enakost je duha,
se brez opore trdne zdi,
ker um nestalen je tako.

Nestalen, divji, silovit
in trmast, Kršna, je naš um.
Dozdeva se mi, da tako
kot veter je neukrotljiv.”

In še bolj resničen je odgovor, ki kaže edino pot do uspeha:

“Ni dvoma, Ardžuna, da um
nemirni je težko ukrotljiv.
Z odpovedjo in vajami
pa moreš ga obvladati.”

(Bagavadgita, VI, 33, 34, 35.)

Vsi ljudje, ki urijo svoj um, bi morali glede misli, ki se “pojavi v umu”, ohranjati nenehno pozornost in jih stalno prebirati. Zavračati bi morali slabe misli in jih izločati takoj, ko vstopijo; neko slabo misel bi morali takoj zamenjati z dobro, nasprotnega značaja – takšna praksa uglaši um, da bo sčasoma začel na tak način delovati samodejno in samostojno zavračati zlo. Harmonične, ritmične vibracije zavračajo neharmonične in nepravilne; te se odbijajo od ritmično vibrirajoče površine kot kamen, ki trči ob hitro se vrteče kolo. Ker živimo v nenehnem toku misli, dobrih in slabih, moramo krepiti vzgojo premišljenega umskega delovanja, tako da bo ta samodejno privlačil dobro in samodejno zavračal zlo.

Um je kot magnet, privlači in odbija, pri čemer lahko naravo njegove privlačnosti in odbojnosti določamo sami. Če opazujemo misli, ki vstopajo v naš um, bomo ugotovili, da so pretežno takšne, kakršne običajno sami spodbujamo. Um privlači misli, ki ustrezajo njegovemu običajnemu delovanju. Če torej določeno obdobje sami izvajamo prebiranje misli, um kmalu sam prevzame njihov izbor v smeri, kot smo jo zastavili, tako da vanj ne prodirajo zle misli, medtem ko dobre vselej ostanejo dobrodošle.

Večina ljudi je sicer preveč dovzetnih, vendar je to posledica šibkosti in nepremišljenega samo-predajanja vplivu višjega delovanja. Zato se je dobro naučiti, kako lahko postanemo pozitivni, in kako postati negativni, kadar se tako odločimo, ko je to potrebno.

Navada doseganja zbranosti se samodejno usmerja v krepitev uma, tako da ta voljno izvaja nadzor nad mislimi, ki prihajajo od zunaj. Na kakšen način ga lahko izurimo, da bo samodejno zavračal slabe misli, pa smo že omenili. Vendar pa bi bilo prav še dodati, da je tedaj, kadar neka slaba misel prodre v um, bolje, če se z njo neposredno ne spopademo, temveč da raje izkoristimo spoznanje, da um v posameznem trenutku lahko misli le na eno samo stvar; če v um takoj usmerimo neko dobro misel, bo slabo nujno takoj izločil. V boju zoper bodisi karkoli že sama sila, ki jo usmerjamo navzven, sproži ustrezno reakcijo in s tem našo težavo le še poveča; medtem ko usmerjanje mentalnega očesa na podobo drugačnega značaja povzroči, da se prva podoba z vidnega polja tiho umakne. Neredko ljudje izgubljajo leta in leta v boju z nečistimi mislimi, namesto da bi svoj um preprosto zaposlili s čistimi in tako onemogočili napadalce. Ker um na tak način k sebi pritegne materijo, ki se na zlo ne odziva, postopno postaja bolj pozitiven, nesprijemljiv za tovrstne misli.

To je skrivnost pravilne dovzetnosti; um se odziva skladno s svojim ustrojem; se odziva na vse, kar je enako naravnano kot on sam. Z navajanjem na dobro mišljenje ga spodbudimo, da se na zlo odzove negativno in pozitivno na dobro. Tako v samo njegovo zgradbo vgradimo material, dovzetan za dobro in nedovzetan za zlo. Razmišljati moramo o tem, kaj bi radi

sprejeli, in se odločiti ne razmišljati o nečem, česar ne želimo. Takšen um pritegne iz oceana mišljenja, ki ga obdaja, dobre misli in zavrne zle, zaradi česar v enakih miselnih pogojih, ki nekoga drugega kvarijo in slabijo, postaja vse čistejši in močnejši.

Metodo nadomeščanja ene misli z drugo je mogoče nadvse koristno uporabiti na več načinov. Če v um vstopi neprijazna misel o drugem človeku, bi jo morali nemudoma nadomestiti z mislijo o kakšni kreposti, ki je značilna zanj, o kakšnem njegovem dobrem dejanju. Če se um vznemirja zaradi strahu, ga usmerimo k misli o počelu življenja, o dobrem zakonu, ki "celovito in ljubeznivo ureja vse stvari". Če se vztrajno vsiljuje neka posebna vrsta nezaželenih misli, je modro uporabiti posebno orožje v obliki kakšnega verza ali stavka, ki uteleša nasprotno idejo. To nato ponavljamo in o njej, ko se pojavi nadležna misel, premišljujemo. Po enem ali dveh tednih nas ta misel gotovo ne bo več vznemirjala.

To je dobra zamisel, umu nenehno ponujati kakšno vzvišeno misel, besedo opogumljanja, stremljenje po plemenitem življenju. Preden se vsak dan podamo v vrtinec življenja, bi morali umu priskrbeti ščit dobrih misli. Dovolj je že nekaj besed iz svetih spisov svoje rase, ki se nam bodo, če si jih bomo zjutraj z nekajkratno ponovitvijo vtisnili v um, skozi dan vračale in se ponavljale v umu vselej tedaj, kadar ne bo zaseden.

Nevarnosti pri doseganju zbranosti

Z urjenjem v doseganju zbranosti so povezane določene nevarnosti, na katere je začetnika potrebno opozoriti, kajti marsikateri zavzet študent zaradi prevelike želje po napredovanju preveč hiti in si s tem ustvarja dodatne ovire, namesto da bi si urjenje olajšal.

Zaradi študentove nevednosti in nepozornosti lahko njegovo telo namreč precej trpi.

Ko človek dosega umsko zbranost, se njegovo telo preda stanju napetosti, česar pa človek ne opazi, saj je to neodvisno od njegove volje. Da telo sledi umu, lahko opazimo po mnogih vsakdanjih pojavih; napor, da bi se nečesa

spomnili, povzročča gubanje čela, napet pogled in spuščene obrvi; psihično napetost spremlja nepremičen pogled ter zaskrbljeno in zavzeto ter zamišljeno bolščanje. Dolga stoletja je umski napor spremljal telesnega, kajti um se je usmerjal izključno v zadovoljevanje potreb telesa, ko jih je to izrazilo. Tako se je vzpostavil določen samodejno delujoč odnos.

Zato tedaj, ko se začne doseganje zbranosti, telo po svoji navadi sledi umu. Mišice otrpnejo in živci se napnejo. Zaradi tega tudi velika fizična utrujenost, mišična in živčna izčrpanost ter močne bolečine v glavi, ki se pogosto pojavijo ob koncu doseganja zbranosti, tako da jo mnogi, ki so prepričani, da so takšne negativne posledice neizogibne, opustijo.

Dejansko pa se jim je mogoče izogniti s preprosto previdnostjo. Začetnik bi moral doseganje zbranosti občasno prekinjati in se posvetiti opazovanju svojega telesa. Če bi ugotovil, da je preveč napeto, zategnjeno oziroma togo, bi se moral takoj sprostiti. Z večkratnim ponavljanjem bi utečene povezave popustile, tako da bi telo ostajalo sproščeno in bi med doseganjem umske zbranosti počivalo. Patandžali je dejal, da bi izbrani položaj za meditacijo moral biti "lahkoten in prijeten", kajti telesna napetost umu ne pomaga, poleg tega, da s tem škodi tudi samemu telesu.

Dopustite mi, da za lažjo predstavo omenim osebno obarvano anekdoto. V času, ko sem se urila pod nadzorom H. P. Blavatsky, je ta nekoč naročila, da opravim neko dejanje, ki je zahtevalo uporabo volje. Opravila sem ga zelo silovito, in posledica tega bila nabreklost žil na čelu. "Moja draga," je dejala suho, "volja se ne uveljavlja z žilami!"

Zaradi vpliva doseganja zbranosti na živčne celice možganov se pojavlja še ena fizična nevarnost. Ko se um umiri, prične z naraščanjem moči zbranosti skozenj delovati Ego, kar živčne celice možganov postavi pred novo zahtevo. Celice so seveda sestavljene iz atomov, stene teh atomov pa iz vrtincev spiril, skozi katere tečejo tokovi življenjske energije. Obstaja sedem ovojev teh spiril, od katerih so v uporabi le štirje; ostali trije zaenkrat še niso v uporabi – praktično so zakrneli. Ko se višje energije izlivajo navzdol in v

atomih iščejo kanal za svoj pretok, prisilijo k delovanju ovoj spiril, ki bo kasneje v evoluciji tudi opravljali vlogo kanala. Če to delovanje poteka počasi in previdno, ne sproži nikakršne nevarnosti, medtem ko prevelik pritisk občutljiv ustroj spiril lahko poškoduje.

Kadar te drobne in občutljive cevčice niso v uporabi, so njihove stene povezane in spominjajo na mehko elastično gumo. Če se pod vplivom sile stene ločijo, to lahko povzroči raztrganine. Znak nevarnosti je občutek otrplosti in teže v možganih. Če nismo pozorni, lahko sledi akutna bolečina in nato dolgotrajno vnetje. Zbranost moramo zato dosegati zelo zmerno in ne do točke, ko se pojavi možganska utrujenost. Za začetek je dovolj nekaj minut. Z napredovanjem prakse pa lahko čas urjenja postopno podaljšujemo.

Pa vendar, četudi urjenju namenjamo še tako malo časa, ga moramo izvajati redno. Če ga prekinemo samo za en dan, se spet vzpostavi začetno stanje, in zato smo znova na začetku. Vztrajno in redno urjenje, brez podaljševanja, zagotavlja najboljši rezultat in hkrati ni nevarno. V nekaterih šolah hata joge¹⁷ študentom kot pomoč pri doseganju zbranosti priporočajo, da pogled usmerijo v črno točko na belem ozadju in ga ohranjajo tako dolgo, dokler ne dosežejo stanje zamaknjenosti. A obstajata dva razloga, zaradi katerih te vaje ne bi smeli izvajati. Prvič, takšno urjenje sčasoma poškoduje vid, saj oko izgublja svojo sposobnost prilagajanja. Drugič, vodi k določeni možganski ohromelosti. Najprej se pojavi utrujenost celic mrežnice, ki so pod udarom svetlobnih valov. Črna pika izgine iz vida, kajti del mrežnice, na katerem se oblikuje podoba, postane zaradi podaljšanega delovanja neobčutljiv. Utrujenost se nato širi navznoter, dokler se ne pojavi določena ohromelost in oseba preide v stanje hipnotične zamaknjenosti. Na Zahodu je prekomerno spodbujanje kakšnega čutnega organa dokaj razširjen način

¹⁷ hata joga (Hatha yoga, sanskrt) – *hatha* (sila) joga je najnižja oblika joga prakse, ki uporablja fizična sredstva (težavne telesne položaje in nadzor dihanja) za doseganje duhovnega samo-razvoja, pogosto z veliko nevarnostjo, da bi se razvile fizične in psihične moči na račun duhovnega napredka.

izvajanje hipnoze. Pri tem se kot pripomočki uporabljajo vrteče se ogledalo, električna svetilka, ipd.

In ne samo da možganska ohromelost ustavi vsakršno mišljenje na fizični ravni, temveč možgani postanejo tudi neobčutljivi za nad-fizične vibracije, zaradi česar Ego nanje ne more več vplivati. Takšna vadba Ega ne osvobodi, temveč mu odvzame orodje. V stanju tako vsiljene zamaknjenosti lahko človek tako preživi tedne in tedne, po koncu pa ni nič bolj moder kot prej. Tako ne pridobi nikakršnega znanja, zgolj zapravlja čas. Takšne metode ne omogočajo pridobivanja duhovne moči, temveč zgolj nezmožnost fizičnega delovanja.

Meditacija

Lahko bi dejali, da smo meditacijo že razložili, kajti to je le način delovanja, ki ga zbran um izvaja v odnosu do predmeta človekove predanosti ali problema, ki bi si ga rad razložil, oziroma česarkoli, kjer je potrebno spoznati in vsrkati življenje, in ne oblike.

Učinkovito izvajanje meditacije ni mogoče, vse dokler nismo vsaj delno izpopolnili doseganja zbranosti. Kajti koncentracija ni nek cilj, temveč sredstvo za doseganje nekega cilja. Koncentracija um preoblikuje v orodje, s katerim lahko njegov lastnik svobodno razpolaga. Ko se nek zbran um trdno usmeri na določen predmet z namenom, da odmakne tančico in doseže življenje ter ga poveže z življenjem, kateremu pripada sam um, tedaj je to meditacija. Zbranost si lahko predstavljamo kot tisto, kar oblikuje organ, meditacijo pa kot na izražanje tega organa. Um se je osredotočil; lahko ga usmerimo h kateremukoli predmetu, ki ga želimo spoznati.

Kdor se odloči, da bo zaživel duhovno, mora nekaj časa dnevno nameniti meditaciji. Tako kot obstoj fizičnega življenja ni mogoč brez hrane, tako tudi obstoj duhovnega ni mogoč brez meditacije. Kdor ne more pol ure dnevno nameniti temu, da bi se ločil od sveta in umu omogočil stik s pretokom življenja z duhovnih ravni, ta ne more zaživeti duhovno.

Le zbranemu, mirnemu umu, ločenemu od sveta, se lahko razkrije božansko. Bog se izraža v svojem veselju v brezštevlnih oblikah; v človeškem srcu pa se izraža s svojim življenjem in svojo naravo, razodevajoč se tistemu, ki je del njega samega. V takšni tišini in miru se v dušo izlivata sila in moč. In človek, ki meditira, je najbolj učinkovit človek na svetu.

Kadar je lord Rosebery govoril o Cromwellu, ga je opisoval kot “praktičnega mistika” ter dodal, da je praktični mistik največja sila v svetu. To je res. Koncentrirana inteligenca, moč odmika od hrupa sveta, pomeni trdnost, samonadzor, spokojnost. Človek, ki meditira, ne izgublja časa, ne razmetava energije, ne zapravlja priložnosti. Tak človek vlada dogodkom, kajti v njem je moč, katere dogodki so le zunanji izraz. On deli božansko življenje, in zato tudi božansko moč.

Krepitev moči mišljenja

Sedaj lahko naš študij moči mišljenja zastavimo tudi praktično, kajti brez same prakse študij ostaja sterilen. Še vedno velja star pregovor: "Cilj filozofije je odprava trpljenja." Naučiti se moramo razvijati moč mišljenja in jo nato uporabljati za pomoč drugim okoli nas, živim in tako imenovanim mrtvim, in tako pospeševati človeško evolucijo in naš lasten razvoj.

Moč mišljenja lahko povečamo le z zavzeto in vztrajno vadbo. Tako kot je očitno, da je razvoj mišic odvisen od vadbe mišic, ki jih že imamo, tako je tudi mentalni razvoj odvisen od vadbe uma, ki je že naš.

Po zakonu življenja je razvoj posledica urjenja. Življenje, naš Jaz, išče čedalje zahtevnejše izražanje navzven s pomočjo oblike, znotraj katere se nahaja. Tedaj pritisk zahtevnejšega izražanja vpliva na obliko tako, da sproži njeno širjenje, pri čemer se v obliko izlije sveža materija, zaradi česar del tega, kar je pridobljeno s širitvijo, delno postane trajno. Ko se mišica zaradi urjenja iztegne, se vanjo pretoči več življenja, celice se pomnožijo in mišica je tako deležna prirastka. Ko mentalno telo vibrira zaradi delovanja mišljenja, iz mentalnega ozračja pritegne svežo materijo in jo vgradi v telo, ki se tako poveča, prav tako kot tudi zapletenost njegovega ustroja. Ob nenehnem

urjenju mentalno telo raste, in sicer ne glede na to, ali so misli dobre ali zle. Za rast telesa je pomembna količina mišljenja, medtem ko na izbor materije, ki je pri tej rasti udeležena, vpliva kakovost mišljenja.

Celice sive materije fizičnih možganov se razmnožujejo tedaj, ko se možgani ukvarjajo z mišljenjem. Avtopsije so pokazale, da možgane misleca v primerjavi z možgani delavca odlikuje ne le to, da so večji in težji, temveč da imajo tudi večje število krivulj. Slednje sivi živčni materiji, ki je neposredno fizično orodje mišljenja, zagotavljajo precej večjo površino.

Na tak način se z urjenjem razvija tako mentalno telo kot tudi fizični možgani. In kdor to dvoje želi izboljšati in povečati, se naj loti rednega in vsakodnevne razmišljanja, vendar s preišljeno zastavljenim ciljem, ki zadeva izpopolnitev mentalnih sposobnosti. Ni potrebno dodajati, da takšno urjenje prav tako prispeva tudi k hitrejšemu razvoju poznavalčevih prirojnih moči in pospeševanju vpliva njihovega delovanja na nosilce.

Za popoln izkoristek urjenja je potreben metodičen pristop. Človek si naj izbere knjigo kakovostnega pisca s privlačno vsebino in mišljenjem, ki prinaša svežino, udarnost. Počasi naj prebere stavek ali dva in nato skrbno in pozorno razmišlja o prebranem. Pravilo, ki se ga je dobro držati, pravi, da razmišljanju namenimo še enkrat toliko časa, kot smo ga porabili za branje, kajti cilj branja ni preprosto pridobivanje novih zamisli, temveč krepitev sposobnosti mišljenja. Če je le mogoče, tej vaji posvetimo pol ure dnevno. Vendar pa lahko študentje pričnejo s po četrt ure dnevno, kajti kmalu postane jasno, da natančna pozornost na začetku deluje nekoliko utrudljivo.

Vsakdo, ki se za to odloči in tudi redno izvaja nekaj mesecev, lahko ob koncu opazi znaten napredek svoje mentalne sile. Tako bo običajne vsakdanje probleme reševal veliko učinkoviteje kot dotlej. Narava je pravičen plačnik. Vsakomur nameni natančno toliko, kolikor si prisluži, in niti beliča več. Vsi, ki si želijo plačila v obliki razvijanja sposobnosti, si to morajo prislužiti z nepopustljivim razmišljanjem.

Kot smo že omenili, ima naloga dvojni namen. Po eni strani izvabiti moči zavesti, in po drugi razviti oblike, skozi katere se izraža; in na prvo od tega ne bi smeli nikoli pozabiti. Mnogi priznavajo vrednost jasnega razmišljanja in njegovega vpliva na možgane, pri tem pa pozabljajo, da celotno mišljenje izvira iz nerojenega, neumrljivega Jaza, in da zato zgolj izvablajo to, kar že nosijo v sebi. V njih je že vsa moč, ki jo morajo le še uporabiti, kajti božanski Jaz predstavlja izvor življenja znotraj vsakogar med nami, zaradi česar vidik Jaza, ki je znanje, živi v vsakomur, nenehno išče priložnost, da bi se celovito izrazil. Znotraj vsakogar med nami se nahaja ne-ustvarjena, večna moč. Oblika se preoblikuje in spreminja, toda življenje, to je človekov Jaz, ki je po svoji moči tudi neomejen. Ta moč v vsakomur med nami je ista moč, ki je ustvarila vesolje. Je božanska, ne človeška, del življenja Logosa, in zato se od njega ne more ločiti.

Če bi vedeli za to in če bi študent razumel, da težav ne povzroča pomanjkanje moči, temveč neprimernost orodja za njeno izražanje, bi večkrat ravnal bolj pogumno ter z več zaupanja, in zato tudi učinkoviteje. Naj zato začuti, da bistvo njegove narave predstavlja znanje in da je od njega kot študenta odvisno, v kolikšni meri se bo izrazilo v trenutnem utelešenju. Dejansko drži, da je izražanje vselej omejeno z mišljenjem iz preteklosti, vendar pa se lahko v sedanjosti razvija in postaja učinkovitejša s pomočjo te iste moči, ki je nekdaj v preteklosti oblikovala sedanjost. Oblike je moč spreminjati in z vibracijami življenja preoblikovati, čeprav je res, da le počasi.

Predvsem pa se naj študent zaveda, da zanesljiv razvoj omogoča le redno urjenje. Če izpusti en sam dan, ga mora, da bi preprečil nazadovanje, nadomestiti s tremi ali štirimi dnevi pospešenega dela, vsaj na začetnih stopnjah. Ko pa enkrat osvoji navado jasnega mišljenja, tedaj redno urjenje ni več tako pomembno. Toda, dokler ta navada ni dokončno vzpostavljena, ostaja najpomembnejša prav rednost, kajti kaj hitro se mu znova vsili nekdanji način begajočih misli, zaradi česar materija mentalnega telesa ponovno zdrsne v nekdanje oblike, od koder jo je potrebno z urjenjem ponovno

reševati. Bolje pet minut redne vadbe kot en dan pol ure, naslednji dan pa nič.

Zaskrbljenost – njen pomen in kako jo odpraviti

Rečeno je, in ne brez razloga, da se ljudje staramo bolj zaradi skrbi kot pa zaradi delovanja. Delovanje, če ni pretirano, aparatu mišljenja ni škodljivo, pač pa ga, nasprotno, krepi. Mentalni proces, znan kot “zaskrbljenost”, pa je zanj odkrito škodljiv, saj sčasoma povzroči živčno izčrpanost in razdraženost, ki onemogočata utečeno mentalno delo.

Kaj je “zaskrbljenost”? To je proces nenehnega ponavljanja istega niza misli z le majhnimi spremembami, brez kakršnegakoli rezultata in celo brez namena, da bi kaj dosegli. Je nenehno poustvarjanje miselnih oblik, ki pa ga v mentalnem telesu in možganih ne sproži ali narekuje zavest. Tako kot tudi preutrujene mišice ne morejo mirovati, in se celo proti človekovi volji nemirno gibljejo dalje, tako tudi utrujeno mentalno telo in možgani nenehno ponavljajo vibracije, ki so ju utrudile, tako da ju mislec, v prizadevanju, da bi dosegel mir, zaman skuša umiriti. Tudi tu lahko znova prepoznamo samodejno delovanje, težnje gibanja v smeri, od koder je izšlo. Mislec razmišlja o določenem predmetu, ki mu je povzročil trpljenje, prizadevajoč si doseči nek uporaben zaključek. To mu ne uspe, zato opusti razmišljanje, kljub temu da ostaja nezadovoljen, v želji, da bi odkril ustrezno rešitev in v strahu zaradi pričakovanih težav. Ta bojazen ga ohranja v stanju strahu in nemira ter povzroča nepravilno izlivanje energije. Zaradi vpliva te energije in želje ter zaradi pomanjkanja usmeritve se njegovo mentalno telo in možgani gibajo kar naprej in pri tem ustvarjajo že oblikovane ter zavržene podobe. Ker se te vsiljujejo njegovi pozornosti, se niz kar naprej in naprej ponavlja. Z naraščanjem zaskrbljenosti se pojavi razdraženost, ki ima na oblike zaskrbljenosti povratni učinek, tako da nastane začaran krog ponavljajoče se akcije in reakcije. V stanju zaskrbljenosti mislec postane suženj svojih teles in prenaša trpljenje zaradi njihove tiranije.

Vendar pa lahko prav to samodejnost mentalnega telesa in možganov, to nagnjenje k ponavljanju že ustvarjenih vibracij, uporabimo za spremembo neuporabnega ponavljanja misli in trpljenja, ki ga povzroča. Ko si nek določen tok misli samostojno ustvari kanal – določeno miselno obliko – tedaj tudi tokovi mišljenja pričnejo valovati v isti smeri, saj jim predstavlja linijo najmanjšega odpora. Misel, ki je izvor trpljenja, se ponavlja zaradi prisotnosti strahu, podobno kot se zaradi prisotnosti ljubezni ponavlja misel, ki prinaša ugodje. Predmet strahu, podoba tega, kaj se bo zgodilo ob uresničitvi napovedi, tako v umu ustvari kanal, kalup mišljenja, in sled v možganih. Mentalno telo in možgani, ki trenutno niso zaposleni s kakšnim opravilom, se zato nagibajo k ponavljanju te oblike in usmerjanju neuporabljene energije v že pripravljen kanal.

Morda je najboljši način, kako se znebiti “kanala zaskrbljenosti”, ta, da ustvarimo nov kanal, ki predstavlja njegovo nasprotje. Tak kanal omogoči, kot smo že videli, mišljenje, ki poteka jasno, vztrajno in redno. Zato naj človek, ki trpi zaradi zaskrbljenosti, zjutraj tri ali štiri minute nameni kakšni plemeniti in spodbudni misli: “Jaz je mir; ta Jaz sem jaz. Jaz je moč; ta Jaz sem jaz.” Naj razmišlja, kako je v svoji najbolj notranji naravi eno z vzvišenim očetom; kako je v tej naravi nesmrten, nespremenljiv, rešen strahu, svoboden, miren, močan; kako je odet v minljiva oblačila, ki poznajo občutek bolečine, ugriz strahu; kako jih zmotno zamenjuje za samega sebe. Ob takšnem razmišljanju ga bo preplaval mir, ki mu bo dal občutek, da je to njegovo lastno naravno stanje.

Tako bo mišljenje dan za dnem ustvarjalo svoj lasten kanal v mentalnem telesu ter možganih, in kmalu bo napočil čas, ko se bo v umu, kadar ne bo zaposlen z delovanjem, samodejno porajala misel o Jazu, ki je mir in moč, ter sredi nemira sveta razprostrla svoja krila okoli uma. Mentalna energija bo naravno valovala v ta kanal, in zaskrbljenost bo le še spomin preteklosti.

Drugi način predstavlja urjenje uma v smeri razmišljanja o dobrem zakonu, in tako ustvarjanje navade zadovoljstva. V tem primeru človek razmišlja o tem, da vse okoliščine delujejo v okviru zakona in da se nič ne more zgoditi

naključno. Da nas lahko doseže le to, kar nam prinaša zakon, ne glede na to, kdo je ta, ki ga prinaša v zunanjem svetu. Da nas ne more raniti nič, kar ni naš lasten dolg, izvirajoč iz naših nekdanjih želja in delovanja, nič, kar ni orodje zakona, ki od nas zahteva poravnavo dolga. Celo tedaj, kadar um predvidi trpljenje oziroma težave, celo tedaj človek deluje dobro, če se z njimi sooči mirno, jih sprejme in podpre. Ko se sprijaznimo z zakonom, se trpljenje v glavnem konča, pa kakršnokoli je že. To človek stori s še z večjo lahkoto, če se spomni, da zakon vedno deluje v smeri naše osvoboditve, izterjave naših dolgov, ki nas zadržujejo v ječi, pa čeprav nam prinaša trpljenje, kajti trpljenje je le del poti k sreči. Namen kakršnegakoli trpljenja iz kakršnegakoli razloga je naša končna blaženost in uničenje vezi, ki nas vežejo na vrteče se kolo rojstev in smrti.

Ko te misli postanejo stvar navade, um preneha skrbeti, kajti kremplji zaskrbljenosti oklepa miru več ne morejo predreti.

Razmišljanje in njegova ustavitev

Precej moči prinaša znanje, kako sprožiti razmišljanje oziroma kako ga ustaviti. Kadar razmišljamo, bi bilo prav, da v to vložimo ves svoj umski napor in razmišljamo najboljše, kot le zmoremo. Kadar pa z razmišljanjem zaključimo, bi ga morali povsem ustaviti, in ne da dovolimo, da misli begajo, vznemirjajo in zapuščajo um kot čoln, ki udarja ob skale, na katere je nasedel. Kadar stroj ne opravlja svojega dela, ga človek izključi, da se ne bi po nepotrebnem izrabil. Vendar pa na svoj dragocen stroj, um, človek kar pozablja, dovoljujoč, da brezciljno in neuporabno teče ter se pri tem izrablja. Zato je znanje, kako misli zaustaviti, in tako umu omogočiti počitek, zelo dragoceno. Tako kot sproščen počitek predstavlja užitek za utrujene okončine, tako globok počitek predstavlja ugodje tudi za utrujen um. Nenehno razmišljanje pomeni nenehne vibracije; nenehne vibracije pa zahtevajo nenehno porabo. Izčrpanost in hiter razkroj sta posledica takšne nekoristne porabe energije, zato lahko človek z znanjem, kako ustaviti misli,

kadar te ne premorejo uporabne vrednosti, prispeva k ohranjanju tako mentalnega telesa kot možganov.

Res je, da “ustavitev misli” sploh ni tako enostavna naloga. Morda je celo težja od samega razmišljanja. Dokler nam ne preide v navado, se je ne smemo lotevati preveč naenkrat, kajti na začetku potrebujemo na ravni uma veliko energije za ohranitev miru. Naj študent po miselnem premlevanju misli zavrže in nato odvrča pozornost tudi od novih, ki se pojavljajo v umu. Vztrajno naj zavrne prav vsako vsiljivko, in če je potrebno, naj si pri tem ustvari predstavo praznine kot koraka k miru in skuša usmerjati pozornost le k negibnosti in temi. Vztrajnost bo poskrbela, da bo urjenje v tej smeri postajalo vse enostavnejše, pri čemer bo samo vztrajnost nenehno spodbujal naraščajoč občutek miru in spokojnosti.

Prav tako ne smemo pozabiti, da ustavitev mišljenja, ki se posveča zunanjemu delovanju, predstavlja nujen predpogoj za delovanje na višjih ravneh. Ko se možgani naučijo mirovati, ko ne poskušajo več nemirno priklicati razbitih podob o preteklem delovanju, tedaj se ustvari možnost za odtegnitev zavesti iz njenega fizičnega ovoja in svobodno gibanje v njenem lastnem svetu. Vsi, ki upajo na tak korak že v sedanjem življenju, se morajo naučiti ustaviti svoje misli, kajti šele tedaj, ko ustavimo “preoblikovanje principa mišljenja” na nižji ravni, šele tedaj lahko dosežemo svobodo na višjih ravneh.

Drugi način, kako omogočiti počitek mentalnemu telesu in možganom – ki je precej enostavnejši kot ustavitev razmišljanja – je sprememba razmišljanja. Človek, ki neutrudno in vztrajno razmišlja v določeni smeri, bi si moral poiskati še eno smer razmišljanja, h kateri bi lahko zaradi osvežitve usmeril svoj um, in ta bi morala biti čim bolj različna. Izvor neobičajne svežine in mladostnosti mišljenja, ki je odlikovala Williama Ewarta Gladstona v njegovi starosti, sta predstavljali zlasti dve vzporedni intelektualni dejavnosti v njegovem življenju. Svoje najbolj zavzeto in vztrajno razmišljanje je namenjal politiki, medtem ko je mnoge ure počitka namenil študiju teologije in grščine. Res je, da ni postal kak pomemben teolog in tudi ne

kakšen poseben strokovnjak za grščino, a četudi svet z njegovimi teološkimi spoznanji ni veliko pridobil, pa je študij teologije in grščine njegove možgane ohranjal sveže in dovzetne.

Po drugi strani pa se je Charles Darwin v starejših letih pritoževal nad tem, da so se zaradi neuporabe zmanjšale vse tiste njegove sposobnosti, ki niso bile povezane neposredno z njegovim specializiranim delom. Književnost in umetnost ga nista privlačili, zaradi česar je živo občutil omejitve, posledice prekomernega poglobljanja v zgolj eno smer študija. Človek potrebuje spremembo, tako na ravni mišljenja kot telesa, sicer ga lahko doletijo neprijetne posledice mentalne zakrčenosti, kot v primeru nekaterih pisateljev.

Morda je še posebej pomembno za ljudi, ki se posvečajo posvetnemu delovanju, da si izberejo tudi področje delovanja s potrebo po razvoju takšnih umskih sposobnosti, ki niso značilne za poslovno delovanje, pač pa so povezane z umetnostjo, znanostjo ali književnostjo. Ob njih se lahko mentalno sprostitjo in obrusijo. Predvsem mlajši bi se morali tega zavedati, da ne bi utrudili in izčrpali svojih še svežih in aktivnih možganov, in da bi v obdobju starosti lahko bili deležni bogatega in razsvetljenega življenja. Če s takšno spremembo delovanja obliki omogočimo, da se spočije, bo ostala prožna precej dlje, kot bi sicer.

Skrivnost mirnega uma

Veliko tega, kar smo že obravnavali, nam pove nekaj o načinu, kako si zagotoviti mir uma. Vendar pa je pri tem temeljnega pomena to, da jasno prepoznamo položaj, ki ga zasedamo v vesolju, ter ga uresničimo. Smo del enega veličastnega Življenja, ki ne pozna neuspeha, nikakršnega navora ali izgubljanja moči, in ki "mogočno in milo ureja vse stvari" ter vodi svetove proti njihovemu cilju. Misel, da naše drobceno življenje predstavlja ločeno, neodvisno enoto, ki se na lastno pest bojuje zoper druge brezštevne ločene, neodvisne enote, je ena najbolj mučnih zablod. Dokler svet in življenje obravnavamo na tak način, mir ostaja nedosegljiv kot visok gorski vrh. Ko pa

čutimo in vemo, da so vsi jazi eno, tedaj v umu prevlada mir, brez kakršnegakoli strahu ali izgube.

Vse naše težave izhajajo iz dejstva, da o nas samih razmišljamo kot o ločenih enotah. Tako neprestano krožimo okoli svojih mentalnih osi in se ukvarjamo s svojimi ločenimi interesi, ločenimi cilji ločenimi radostmi in žalostmi. Nekateri to počnejo v povezavi z nižjimi stvarmi življenja, in ti so od vseh najbolj nezadovoljni. Brez počitka hlatajo za materialnimi dobrinami in kopičijo nekoristno bogastvo. Drugi nenehno iščejo svoj lasten, ločen napredek v višjem življenju; dobri in resni ljudje, a vedno nezadovoljni in prestrašeni. Nenehno razmišljajo in analizirajo sami sebe: “Ali napredujem? Ali vem kaj več kot leto poprej?” in tako naprej, v stalnem iskanju zagotovil za napredovanje, z mislimi, osredotočenimi na svoj lasten notranji dobiček.

V nenehnem iskanju potešitve ločenega jaza ne moremo najti miru, četudi je to potešitev višje vrste. Našli jo bomo tako, da se bomo odpovedali ločenemu jazu, da si bomo privoščili počitek v Jazu, ki je eno, v Jazu, ki se izraža na vsaki stopnji evolucije, tako na naši kot na vsaki drugi, in je zadovoljen povsod.

Želja po duhovni rasti je veliko vredna, če aspiranta ne ovirajo in vklepajo nižje želje. V njej dobiva moč, da se jih osvobaja z gorečim hrepenenjem po duhovni rasti. Vendar pa ta želja ne omogoča, ne more prinesti sreče, ki jo je mogoče najti šele potem, ko zavržemo svoj ločeni jaz in kot namen svojega življenja prepoznamo veliki Jaz. Celo v vsakodnevnom življenju so najbolj srečni nesebični ljudje – ti, ki delujejo za srečo drugih in pozabljajo nase. Nezadovoljen pa ostaja vsakdo, ki nenehno išče srečo zase.

Vsi smo Jaz, zato so veselja in žalosti drugih toliko naši kot njihovi, in z naraščanjem tega občutka ter znanja o življenju, kjer je ves svet soudeležen v življenju, ki valuje skozi nas, se naši umi učijo skrivnosti miru.

“Doseže mir le ta, ki vanj vse želje
se zlivajo tako kot reke v morje,

ki mirno je na dnu, čeprav se polni.
Kdor vda se željam, brez miru ostane.”
(*Bagavadgita*, II, 70.)

Bolj ko gojimo želje, bolj se povečuje naše hrepenenje po sreči – ki je nesreča. Skrivnost miru je poznavanje Jaza, pri čemer nam misel “ta Jaz sem jaz” pomaga doseči umski mir, ki ga nič ne more zmotiti.

Nudenje pomoči z mišljenjem

Največjo vrednost med vsemi pridobitvami delavca, ki je osvojil moč mišljenja, je okrepitev sposobnosti pomoči vsem okoli njega, vsem slabotnejšim, ki se svoje lastne moči še niso naučili uporabljati. Z mirnim umom in srcem je pripravljen na to, da pomaga drugim.

Tudi prijazna misel je gotovo v pomoč, toda študent hoče storiti precej več od tega, da bi lačnemu podaril zgolj skorjico kruha.

Oglejmo si najprej primer človeka, ki je suženj neke zle razvade, denimo pijančevanja, in bi mu študent rad priskočil na pomoč. Najprej bi moral študent, če je le mogoče, izvedeti, v katerem obdobju dneva bolnikov um ni obremenjen – denimo med pripravo na počitek, še bolje pa med samim spanjem. Tedaj naj se študent usede in si ustvari čim bolj živo podobo bolnika, kakor da bi ta sedel pred njim – jasno in natančno, kot da resnično gre za bolnika, ne samo za njegovo podobo. (Jasnost pri takšnem oblikovanju sicer ni bistvena, a je sam postopek zaradi tega učinkovitejši.) Nato naj svojo pozornost usmeri k bolnikovi podobi, in sicer kolikor je le mogoče zbrano, ter drugo za drugo k njej počasi pričinja usmerjati misli, ki jih želi vtisniti v bolnikov um. Misli naj bodo predstavljene v obliki jasnih mentalnih podob, in sicer tako, kot da bi besedami zagovarjal neka svoja stališča.

V tem primeru denimo jasno podobo boleznin in revščine, ki sta posledici razvade pijančevanja, podobo razkroja živčnega sistema in podobo neizogibnega konca. Če bolnik spi, ga vse to pritegne k misleči osebi, zaradi česar oblikovano podobo tudi sam oživlja. Uspešnost vzpostavitve pomoči je odvisna od zbranosti in trdnosti mišljenja, usmerjenega k bolniku, medtem ko je njen učinek odvisen od same razvitosti moči mišljenja.

V primerih kot je ta, je potrebno paziti, da ne bi skušali nadzirati bolnikove volje. Svoje prizadevanje bi morali v celoti usmeriti k predstavitvi zamisli njegovemu umu, tako da lahko bolnika z nagovarjanjem njegovega razuma in čustev spodbudijo k pravilni presoji in prizadevanjem, da jih uresniči z lastnim delovanjem. Če bi mu skušali vsiliti neko smer ravnanja in pri tem uspeli, od tega ne bi bilo veliko koristi, kajti njegovo mentalno nagnjenje k nezdravemu odnosu do sebe se zaradi tega, ker smo mu postavili oviro, ne bi spremenilo. Če mu zapremo eno smer, bo izbralo drugo. Staro razvado bo zamenjala nova. Človek, ki je zaradi obvladovanja njegove volje prisiljen v zmernost, svoje razvade ne more pozdraviti, podobno kot človek, ki ga zapremo v zapor. To nam narekuje, da nihče ne bi smel izvajati poskusov vsiljevanja svoje volje drugim ljudem, niti v primeru, ko naj bi jih s tem usmerjal k pravilnemu ravnanju. S takšno zunanjo prisilo bolniku ne pomagamo; da bolnika resnično pridobimo, mora njegovo prepričanje osvojiti razum, medtem ko se morajo čustva povzdigniti in prečistiti.

Tudi pri vseh ostalih primerih nudenja pomoči z mišljenjem naj študent deluje na enak način, tako da si naslika tega svojega prijatelja in jasno predstavi zamisli, ki jih želi prenesti. Obstaja določena poudarjena želja, da bi mu bilo dobro, ki je odposlana kot splošno zaščitno sredstvo in se v bližini prijatelja kot miselna oblika zadržuje toliko časa, kolikor moči premore samo mišljenje. Varuje ga pred zlom in deluje kot obzidje zoper sovražne misli ter ga varuje celo pred fizičnimi nevarnostmi. Določena misel o miru in tolažbi umiri njegov um in ga obda z ozračjem spokojnosti.

Tudi molitev, ki je pogosto oblika pomoči drugim, je precej podobna. V primerjavi z običajnimi željami po dobrem je molitev učinkovitejša zaradi

večje zbranosti in moči mišljenja, ki ju vernik vloži v molitev. Podobna zbranost in moč bi prinesli enake rezultate tudi brez same molitve.

Seveda pa obstaja še en razlog, zakaj je molitev včasih učinkovita: pritegne namreč pozornost nekega nadčloveškega ali razvitejšega človeškega uma, kar osebi, ki ji je namenjena, omogoči neposredno pomoč z ravni, ki presega raven samega molivca.

Morda bi bilo dobro tukaj opozoriti, naj se na pol poučen teozof nikar ne ustraši nudenja opisane miselne pomoči prijatelju po svojih najboljših močeh zaradi pomisleka, da "se ne bi vpletel v njegovo karmo". Pustite karmi, da sama poskrbi zase, in nikar ne mislite, da lahko na zakon karme vplivate kaj več kot na zakon gravitacije. Če lahko prijatelju priskočite na pomoč, tedaj to storite brez strahu in z neomajnim zaupanjem v dejstvo, da ste vi in vaša pomoč s strani prijateljeve karme obravnavana kot dobrodošla zastopnika zakona.

Pomoč tako imenovanim mrtvim

Vse, kar lahko z mislijo postorimo za žive, lahko še enostavneje postorimo tudi za vse tiste, ki so pred nami prestopili prag smrti, kajti teh ne ovira gosta fizična materija, ki jo je najprej potrebno zavibrirati, da bi misel sploh lahko dosegla budno zavest.

Onkraj smrti se pri človeku pojavi nagnjenje k temu, da pozornost usmeri navznoter in zaživi bolj v umu kot v svetu navzven. Miselne tokove, ki so se nekoč usmerjali navzven in skozi čutila raziskovali zunanji svet, sedaj zaradi odsotnosti njihovih instrumentov onemogoča nekakšna praznina. Podobno kot v primeru človeka, ki teče proti znanemu mostu čez prepad, a se ustavi na robu pečine, saj mostu naenkrat več ni.

Preureditev astralnega telesa, ki hitro sledi izgubi fizičnega telesa, je usmerjena tudi k zaustavitvi mentalnih energij pri njihovem izražanju navzven. Če astralne materije ne privlači kakršnokoli delovanje vseh tistih, ki jih je

človek zapustil na zemlji, le-ta namesto upodobljivega orodja oblikuje zaprt ovoj. In bolj ko je bilo končano zemeljsko življenje vzvišeno, popolneje deluje zapora za vtise navzven oziroma glede njihovega porajanja od znotraj. Vendar pa je človek, ki je na tak način onemogočen pri izražanju svojih energij, toliko bolj sprejemljiv za vpliv delovanja mentalnega sveta, zaradi česar tudi postane dovzetnejši za pomoč, tolažbo in svetovanje kot v svoji zemeljski podobi.

V svetu, kamor so stopili vsi, ki so se osvobodili fizičnega telesa, je naklonjena misel enako otipljiva kot v tem svetu nežna beseda. Vsakogar, ki se odpravi preko, bi zato morale spremljati misli ljubezni in miru, namenjene hitremu prehodu skozi dolino smrti do svetle dežele onostranstva. Na žalost pa je veliko takih, ki ostajajo v vmesnem področju dlje, kot bi bilo to potrebno, kajti njihova slaba karma jim je onemogočila pomoč prijateljev s te strani smrti. Če bi ljudje na zemlji vedeli, kakšno tolažbo in veselje izkušajo popotniki, namenjeni v višje svetove, zaradi teh misli ljubezni in tolažbe, zaradi teh resnično angelskih poslanecv; če bi vedeli, kakšno moč in tolažbo prinašajo, ne bi nikoli prepustili odhajajoče njim samim. Naši dragi "mrtvi" imajo gotovo pravico do naše ljubezni in naše skrbi. Razen tega, kako veliko tolažbo predstavlja srcu, ki je izgubilo nekoga, ki je prinašal svetlobo njegovemu življenju, če lahko še vedno služi dragemu človeku in ga na njegovi poti obda z miselnimi angeli varuhi.

Okultisti, ki so utemeljili velike religije, so bili seznanjeni s takim služenjem, kjer vsi, ki ostanejo na zemlji, služijo onim, ki prehajajo na drugo stran. Hindujec ima svojo šrado¹⁸, s katero pomaga na poti dušam umrlih, s čimer pospeši njihov vstop v Svargo¹⁹. Krščanske cerkve poznajo molitve in maše za "umrle". "Daj mu, o Gospod, notranji mir in večna luč naj mu sveti," moli kristjan za prijatelja, ki je prešel na drugi svet. Le protestantske

¹⁸ Šrada (Shraddha, sanskrt) – shraddha (vera) je hindujski obred namenjen daritvi prednikom.

¹⁹ Svarga (sanskrt) – nebesa, raj boga Indre, ki naj bi se nahajal na gori Meru.

krščanske sekte so izgubile to prijazno navado, podobno tudi številne druge stvari, ki pripadajo nekemu bolj vzvišenemu življenju kristjana. Naj jim spoznanje pomaga, da se čim prej povrnejo k temu koristnemu delovanju, ki jim ga je odvzela nevednost!

Miselno delovanje izven telesa

Naše miselne dejavnosti ne bi smeli omejiti zgolj na čas, ki ga preživimo v fizičnem telesu, kajti mišljenje lahko opravi precej učinkovitega dela tudi tedaj, ko naša fizična telesa v miru spijo.

Proces "potapljanja v spanec" je preprosto odtegotvanje zavesti, odete v svoja subtilna telesa, iz fizičnega telesa, ki se, medtem ko človek preide v astralni svet, preda spancu. Osvobojen fizičnega telesa človek razpolaga z veliko več moči glede posledic svojega mišljenja. Vendar pa ga v glavnem ne pošilja navzven, temveč ga uporablja znotraj sebe za obravnavo tistih vprašanj, ki ga pritegujejo v budnem stanju. Njegove miselne energije ohranijo običaji okvir in se ukvarjajo z vprašanji, ki jih zavest skuša razrešiti v budnem stanju.

Pregovor "jutro je modrejše od večera" nas opozarja, da je modro, če pred kakšno pomembno odločitvijo vse skupaj "prespimo". To je bežni intuitivni preblisk o moči mentalnega delovanja v času spanja, ko je človek tudi brez vnaprej zastavljenega osvobajanja razuma deležen sadov njegovega delovanja.

A vsi ti, ki skušajo svoj razvoj usmerjati, namesto da bi se raje prepustili njegovemu toku, se morajo zavedati, da bi lahko brez omejitev telesa lahko dosegli večje zmožnosti delovanja. Način za to je preprost. Preden zaspimo, umu zastavimo vprašanje, na katerega iščemo odgovor; ne razčlenjujemo ga, saj bi nam to onemogočilo spanec, temveč ga le nekako predstavimo in mu dovolimo, da deluje. To zadostuje, da mišljenje usmerimo v zaželeno

smer. Tako se mislec ukvarja z vprašanjem v času, ko je osvobojen fizičnega telesa. Rešitev se v umu pojavi običajno tedaj, ko se človek zbudi, se pravi, ko jo mislec vtisne v možgane. Zato je dobro imeti ob postelji papir in pisalo, da takoj, ko se zbudimo, zabeležimo, kar se nam je pojavilo v umu. Tako doseženo mišljenje se namreč kaj rado takoj izbriše zaradi vtisov, ki se prikradejo iz zunanjega sveta, zaradi česar ga ni lahko znova priklicati. Na tak način lahko jasno uzremo in razrešimo številne življenjske težave. Prav tako pa nam lahko razum, ki ga ne omejujejo fizični možgani, pomaga odgovoriti tudi na mnoga vprašanja mentalne narave.

Na približno tak način lahko študent v času spanja pomaga kateremukoli prijatelju na tem ali onem svetu. V um si priključuje njegovo podobo in si zastavi nalogo, da ga bo našel in mu pomagal. Ta mentalna podoba ga pritegne v prijateljevo bližino, tako da se lahko sporazumevata v astralnem svetu. Toda vselej kadar misel na prijatelja sproži določeno čustvo – kot v primeru pokojnika – se mora študent pred spanjem najprej umiriti, kajti čustvo astralno telo dodobra pretrese. Če se astralno telo zelo vznemiri, omeji zavest in onemogoči prehod mentalnih vibracij navzven.

Določeni primeri tovrstnega sporazumevanja v astralnem svetu se kot “sanje” ohranijo v spominu tudi v budnem stanju, medtem ko včasih za njimi ne ostane nikakršne sledi. Sanje so zapis – pogosto zmeden in pomešan z drugimi vibracijami – o srečanju zunaj telesa, in kot takšnega jih moramo tudi obravnavati. A kadar pa glede srečanja v možganih ne ostane nikakršne sledi, nič hudega, saj delovanja osvobodjene inteligence ne prepreči nevednost možganov, ki pri tem ne sodelujejo. Vse dobro, česar je človek deležen v astralnem svetu, ne zadeva spomina, ki ga v možgane vtisne vračajoča se zavest. Tak spomin lahko povsem izgine, kajti dobrodejno delovanje poteka v času, ko telo spi.

Drugo obliko miselnega dela, ki se redkokdaj omenja, lahko izvajamo tako v fizičnem telesu kot izven njega, predstavlja pa pomoč uresničevanju vsakega dobrega namena, pomoč družbenim gibanjem v dobro človeštva. Raz-

mišljati o takšnem delovanju na zelo določen način pomeni, da tokove pomoči sprožimo na notranjih ravneh obstoja. Temu se bomo posvetili v naslednjem poglavju.

Moč povezanega mišljenja

Da je mogoče doseči večjo moč na tak način, da povežemo več ljudi pri pomoči pri doseganju skupnega cilja, tega ne poznajo le okultisti, ampak vsakdo, ki je vsaj malce seznanjen z globljo znanostjo uma. Vsaj v nekaterih krščanskih deželah je prešlo v navado, da uvod v evangelizacijo kakšnega določenega območja predstavlja jasno in nepretrgano mišljenje. Tako se denimo pred odpravo za kakšen teden ali mesec zbere manjša skupina katolikov, ki prične s pripravami na odpravo tako, da v mislih oblikuje podobo kraja, pri čemer tudi sebe umesti vanj in usmerjeno preiščuje o določenem cerkvenem načelu. Na tak način v tistem področju ustvari miselno ozračje, ki je naklonjeno širjenju katoliškega nauka. Tako se sprejemljivi umi pripravijo na sprejem nauka. K učinkovitosti miselnega dela prispeva tudi goreča molitev, oblika miselnega dela, ki jo poganja religiozna vnema.

Kontemplativni katoliški redovi opravijo veliko dobrega in koristnega z mišljenjem, podobno kot redovniki hindujske in budistične veroizpovedi. Povsod, kjer je na razpolago dober in jasen razum, ki širi plemenite in vzvišene misli, prejema človek določeno pomoč, samotni mislec pa postane eden izmed pomočnikov sveta.

Skupina podobno mislečih ljudi, kot denimo teozofska skupina, lahko mnogo prispeva k širjenju svojih zamisli, če se odloči, da deset minut dnevno posveti razmišljanju o svojem učenju. Ni nujno, da se pripadniki skupine fizično zberejo na določenem mestu, dovolj je, če se povežejo v umu. Recimo, da se skupina odloči, da tri do štiri mesece vsak dan ob določeni uri deset minut razmišlja o reinkarnaciji. Tako se v izbranem prostoru zberejo močne miselne oblike, ki pomagajo, da zamisel o reinkarnaciji prodre v

večje število umov. Vse to spodbudi njihovo raziskovanje in ustvari povpraševanje po knjigah o tej temi ter nazadnje skozi predavanje pritegne že pripravljeno in zainteresirano občinstvo. Kadar se ob takšni mentalni propagandi povežejo resne ženske in moški, je napredek veliko večji, kot če bi se istega početja lotili na fizični ravni.

Zaključek

Spoznali smo, da se lahko tudi sami naučimo uporabljati velike sile, ki se nahajajo v vsakem od nas, in jih uporabljamo po svojih najboljših močeh. Z uporabo se tudi dodatno okrepijo, vse dokler se presenečeni in veseli ne zavemo svoje velike moči za služenje.

Ne pozabimo, da te moči nenehno uporabljamo, in sicer nezavedno, nenakomerno ter v majhnem obsegu, in da nenehno vplivamo na vse okoli sebe na življenjski poti, tako v dobrem kot slabem. Namen te knjižice je usmeritev bralca k zavestni uporabi teh sil ter krepitev njegove vztrajnosti in odločnosti. Do neke mere mišljenja ne moremo ustaviti, pa naj je moč tokov mišljenja, ki jih ustvarjamo, še tako šibka. Če želimo ali ne, mi sami smo ti, ki moramo vplivati na druge okoli sebe. Edino vprašanje, na katerega si moramo pri tem odgovoriti, se glasi, ali bomo to počeli imenu dobrega ali zla, v majhnem obsegu ali z vso odločnostjo in ali se bomo prepustili delovanju brez cilja oziroma ali bomo delovali z določenim namenom. Tega, da se misli drugih dotikajo našega uma, moremo preprečiti, lahko pa izbiramo, kaj od tega bomo sprejeli in kaj zavrnil. Neizbežno je, da vplivamo na druge in da smo deležni vpliva delovanja drugih. Toda vplivamo lahko tako, da drugim ali koristimo ali škodujemo, delujemo ali za dobro ali za zlo. To je moč naše izbire in je velikega pomena za nas in za ves svet: izberimo dobro, kajti izbira je sicer trenutna, pa vendar traja večno.

Annie Besant Wood je bila dolgoletna predsednica Teozofskega društva (1907–1933), ki se je rodila 1. oktobra leta 1847 v bližini Londona v družini irskega porekla. S pomočjo materine prijateljice Ellen Marryat je pridobila dobro izobrazbo ter razvila močan čut odgovornosti do družbe.

Leta 1874 se je pridružila Secular Society ter v njem

tesno sodelovala s Charlesom Bradlaughom, urednikom revije *National Reformer*, za katero napisala številne članke o zakonu in pravicah žensk. Leta 1877 je izdala knjigo *The Laws of Population*, ki je govorila o nadzorovanju rojstev in bila zaradi tega deležna velikega odmeva v javnosti. To delovanje jo je povežalo s socialisti in Georgem Bernardom Shawom. Pridružila se je Social Democratic Federation in zasnovala lasten časopis *The Link*. Med drugimi je v njem leta 1888 objavila članek "White Slavery", v katerem je opozorila na nečloveške razmere in nizke plače žensk v eni izmed londonskih tovarn. Naslednjega leta pa je sodelovala pri izdaji vplivne knjige *Fabian Essays*.

Istega leta, 1889, je Annie Besant dobila v roke knjigo *The Secret Doctrine* Helene Petrovne Blavatsky in se navdušila za teozofijo in postala članica Teozofskega društva, kateremu je nato posvetila svoje nadaljnje življenje. Leta 1893 je odpotovala v Indijo na sedež društva in ga istega leta v Chicagu zastopala na World Parliament of Religions. Teozofijo in hindujsko filozofijo je predstavila tako bleščeče, da si je takoj pridobila naklonjenost hindujske javnosti, ki jo je nato podprla v njenih reformnih prizadevanjih za družbeno, vzgojno in politično prenovu Indije, ki jo je začela leta 1898 z ustanovitvijo Central Hindu College v Benaresu. Mahatma Gandhi je dejal, da je Annie Besant prebudila Indijo iz spanja, še posebej, ko je leta 1916 ustanovila Home Rule League in bila nato leta 1917 izvoljena za predsednico Indian National Congress. Annie Besant se je še nadalje vključevala v boj za pravice žensk in se posvečala pisanju teozofskih vsebin, saj je napisala številne članke in knjige, ki sedaj spadajo med klasična teozofska dela. Umrla je 20. septembra 1933 v Adyarju.